



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 70 · 17. april
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 17. april 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 70):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:11]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:14]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:00:42]: Jeg har registrert at regjeringen bruker mye tid på å forsøke å snakke om alt som er bra i norsk økonomi. Jeg har lyst til å si at det er mye som er bra i norsk økonomi. Vi kom ut av pandemien med god vekstkraft. På grunn av at vi har forvaltet oljeformuen vår på en god måte, hadde vi en buffer som gjør at vi ikke må betale ned på lån, som andre land tok opp under den samme tiden.

De store og viktige spørsmålene fremover, og det som avgjør vårt velferdsnivå på lang sikt, altså garantien for pensjoner, for helsevesenet vårt og det hele, er egentlig to ting: Det er hvor stor andel av oss som er i arbeid, altså sysselsettingsgraden, og hvor store verdier vi skaper når vi er på jobb, altså produktiviteten. Selv om det er flere på jobb nå enn det var tidligere – som i og for seg er noe jeg kunne sagt seks av de åtte årene jeg var statsminister også, for i et land hvor befolkningen øker, er det ofte sånn at det er flere på jobb – er det noen faretruende tegn på akkurat de to punktene som er viktigst fremover.

Det er et bakteppe at sysselsettingsandelen økte det første halve året etter at Støre overtok, men nå faller den, og nå er den så vidt lavere enn den var da denne regjeringen overtok. Sykefraværet har økt betydelig. Antallet på AAP øker og er nå tilbake igjen på 2015-nivå. Produktiviteten er for lav. Ledigheten falt frem til mars 2022 og har siden da gradvis økt. IMF har omtalt at strukturreformer i Norge for å heve produktiviteten, har blitt tilfeldige. Mitt spørsmål til statsministeren er: Hva gjør regjeringen for å øke sysselsettingsgraden og produktiviteten?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:02:43]: Sysselsettingsgraden øker i Norge. Vi har grunn til å si at i dag, 17. april 2024, er trolig den dagen i norsk historie hvor flest er i arbeid i Norge, hvis vi ser på utviklingen. Vi blir

flere, og folk kommer i arbeid. Det er veldig bra – det er et kjennetegn. Etter finanskrisen sank sysselsettingsgraden i Norge kvartal for kvartal, og vi falt fra 70 pst. til nedover på 60-tallet – et dårlig tegn. Vi falt ned av pallen med hensyn til høy sysselsettingsgrad. Det siste tallet jeg så, var 70,1 pst. Det er høyt, og det er bra.

Jeg mener vi skal ha ambisjon om å komme videre, men skal vi klare det, må vi fokusere på det jeg kaller den andre køen, og det er de 600 000 pluss som er utenfor arbeid, men i arbeidsfør alder. Det er de 100 000 under 30 år som verken er i opplæring eller i arbeid. Det er der arbeidsmarkedspolitikken må settes inn, og det er der vi nå vrir arbeidsmarkedstiltakene for å kunne nå dem, særlig de unge. Mister vi de 100 000 under 30 år, kan vi miste dem for mange år. Derfor har vi en ungdomsgaranti, som vi har satset på over to år, og vi har et Nav som vrir innsatsen for å nå disse unge, geleide dem inn i arbeid og legge til rette.

Vi må finne på nye måter hvor de som ikke kan arbeide 100 pst., kan delta med sitt, men vi har et høyproduktivt arbeidsliv i Norge, og det betyr at det å komme inn et sted hvor folk stort sett jobber 100 pst. de dagene de er på jobb, er krevende. Jeg hørte et innslag i dag med en ung kvinne som sa hun kunne jobbe 50 pst. Å finne arbeidsplasser hvor det er mulig, må både arbeidslivet og vi jobbe med.

Jeg tror fortsatt at Norge er et land med høy produktivitet. I de vestlige landenes økonomi er produktiviteten lavere enn den var for en god del år siden. Jeg mener fortsatt at Norge har alle forutsetninger. Vi har et bredt utdanningsgrunnlag, vi har en kompetent befolkning, vi har dyktige fagarbeidere og dyktige bedrifter, og vi ligger i forkant i bruk av digitalisering og økonomi. Norge har alle forutsetninger for å klare det, og det viser også resultatene i næringslivet vårt.

Erna Solberg (H) [10:04:46]: For å ha en god strategi for å ta fatt på de grunnleggende problemene i et samfunn, er det viktig at man har fakta om hvordan nåsituasjonen er. Nåsituasjonen er altså at sysselsettingsgraden har falt siden et halvt år etter at Jonas Gahr Støres regjering gikk på, og at den nå er på nivå med det den var da min regjering gikk av. Det er de siste tallene som eksisterer på dette. Hvis regjeringen ikke har fått det med seg, skjønner jeg hvorfor de heller ikke har en politikk som bidrar til å øke sysselsettingsgraden fremover.

Det som er viktig, er å se på hva slags tiltak vi gjør for å få folk inn i jobb. Realiteten er at det går feil vei. Vi samlet bl.a. partene i arbeidslivet om å bli enige om at vi skulle innføre et forsøk med arbeidsrettet uføretrygd for unge, nettopp for å snu utviklingen sånn at de som ikke kunne jobbe fullt ut, kunne jobbe delvis. Vil regjeringen gjenoppta arbeidet med dette forsøket etter at de fjernet

det med et pennestrøk, til tross for at partene hadde vært med på det?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:05:50]: Hvis vi ser på sysselsettingsandelen i befolkningen fra 15 til 75 år, ser vi altså at den var på 68 pst. i 2020, 68,9 pst. i 2021, 70,3 pst. i 2022 og 70,1 pst. i 2023. Den er altså på over 70 pst. Fra kvartal til kvartal skal vi kunne se variasjoner. Nå får vi mange ukrainere til Norge, og vi jobber med å få dem inn i arbeid. Det er viktig. Vi ser også positive tegn der, og det kommer vi til å jobbe med videre.

På Erna Solbergs vakt doblet antallet uføre seg. Det ble vel omtrent én ny ufør i timen. Det er en stor utfordring vi må jobbe med. Det handler om hvilke ytelser de får, tryggheten vi har for dem som ikke kan jobbe. Der har vi blitt enige om et pensjonsforlik som retter opp en del ting som rammet de uføre. Vi er åpne for alle modeller som kan legge til rette – enten å jobbe med varig tilrettelagt arbeid, opptrappingsplan for det, eller at Nav jobber innrettet mot de forutsetningene folk har for å jobbe. Det må bli mer individrettet oppfølging fra Nav enn i den mer tradisjonelle arbeidsmarkedspolitikken. Det jobber vi med, og det kommer en stor stortingsmelding om dette til sommeren.

Erna Solberg (H) [10:06:55]: Sysselsettingsandelen i januar 2024 var på 69,8 pst. Det er litt under det den var da min regjering gikk av. Det har altså vært en fallende tendens i sysselsetting siden seks måneder inn i denne regjeringens periode. Jeg skjønner at regjeringen ikke liker å høre det, men det er et faktum, og da mangler man en strategi hvis man ikke anerkjenner fakta.

Jeg stilte altså spørsmålet: Vil regjeringen ta opp igjen det tiltaket hvor vi hadde et sysselsettingsutvalg og man klarte å få enighet om arbeidsrettet uføretrygd for unge? Det er et tiltak det var jobbet mye med, hvor partene var med på veien for å utforme det, men som altså forsvant med et pennestrøk. Det er en av de tingene som nettopp vil gjøre at flere kommer i jobb.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:07:43]: Jeg vet at representanten er veldig glad i tall. Nå må jeg bare lese fra mine tall: I februar var den sesongjusterte sysselsettingsandelen på 70 pst. Så kan representanten Solberg og jeg møtes til kaffe og diskutere om den er på 69,9 eller 70,1 pst.

Jeg mener at 70 pst. er omtrent der Norge bør ligge, og at vi bør stile høyere. Det Norge i et historisk perspektiv kommer til å mangle framover, er sannsynligvis ikke penger, men folk på jobb. Det er det som skal til for å kunne løse de store oppgavene vi har.

Jeg har ikke noen grunn til å avvise noen ideer om hvordan vi kan sørge for at flere kommer i jobb i dette mer personrettede fokuset vi må ha for å legge til rette

for de forutsetningene folk har for å jobbe. Når vi nå legger fram en stortingsmelding om dette til sommeren, er det for å gå gjennom hele kunnskapsgrunnlaget, jobbe med de flinke folkene som er i Nav, som driver med tilrettelagt arbeid, særlig inn mot de unge. Da skal vi ta godt vare på alle ideer, legge dem fram og ta dem i bruk, slik at vi kan få denne andelen høyere opp.

Dette er ikke snakk om prosenter; det er snakk om folk på jobb og deres mulighet til å forsørge seg selv.

Erna Solberg (H) [10:08:49]: For velferden vår i fremtiden er prosentandelen som er i arbeid, ganske viktig. Statsministeren har nå anerkjent at den har falt siden han tiltrådte. Den var 70,6 pst. i mars 2022. Nå er den altså 70,0 pst. Det sier at vi går i feil retning. Det virker ikke som regjeringen vil anerkjenne det, for det passer ikke til retorikken, og det er heller ikke tiltak som bidrar til det.

En annen viktig del av det å sørge for produktivitet, er at ansatte koples til de riktige jobbene på en smidig måte. De fleste initiativer regjeringen har på arbeidsmarkedsområdet, bidrar til at det fungerer dårligere. Vi har en stor gruppe IT-utviklere som nå får store problemer, samtidig som regjeringen har laget unntak for bønder, for eventbransjen og for helsesektoren. Innleiereglene bidrar nå til lavere produktivitet og mindre utnyttelse av arbeidskraften i Norge. Vil regjeringen vurdere å endre dette for IT-konsulenter?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:09:48]: Det har vi ikke til hensikt å gjøre. På innleiereglene har vi gjort en endring som var helt riktig. Først sa vi at vi ville avvikle en generell adgang til midlertidige ansettelser – som var en av de stolte sakene til representanten Solberg fra 2015. Det var en midlertidig lov, vil jeg si. Den ble avvirket, og det tror jeg arbeidsmarkedet har hatt stor glede av. Innleiebegrensningene vi har lagt inn, handler om å rydde opp i arbeidslivet. Det handler om å sikre ordnete forhold for dem som er på jobb. Det handler om å sikre forutsigbarhet.

Jeg møtte byggenæringen i går – selskapene i byggenæringen, de ansatte i byggenæringen. De forteller at konsekvensene av det vi har gjort når det gjelder innleie, er at flere blir ansatt permanent, flere får kompetanse til å kunne stå i jobb, og det er også innleie mellom produksjonsbedrifter og der hvor det trengs arbeid. Det har jeg ikke til hensikt å endre på nå. Nå får vi lære av erfaringene fra det. Jeg mener erfaringene viser en positiv retning, og det er et alternativ til den måten regjeringen Solberg la opp arbeidsmarkedspolitikken på.

Erna Solberg (H) [10:10:50]: I januar 2023 la Arbeidstilsynet frem en rapport som sa at de utfordringene som var knyttet til innleie, egentlig var løst med de endringene som var gjort av forrige regjering. Likevel

tvang man gjennom endringer i innleieregelverket som bidrar til at produktiviteten blir lavere. Det er vanskeligere å få den rette kompetansen, og det gjør nå at en rekke personer som har IT-kompetanse og driver sine egne firmaer, opplever at de ikke kan kjøpes inn for å gjøre helt normale konsulenttjenester. Den statsråden som nå har reist land og strand rundt og snakket med næringslivet, er jo imøtekommende som få, altså statsråd Vestre. Han sier i møte med næringslivet som forklarer disse problemene, at regjeringen er villig til å se nærmere på innleiereglene. Hvem skal vi da tro på, statsministeren eller næringsministeren? Er det sånn at når næringsministeren sier at man er villig til å se på disse reglene, gjelder ikke det?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:11:49]: Vi har gjort endringer i innleieregelverket som legger til rette for å forbedre topartsforholdet mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Disse endringene gjelder ikke personer som leverer tjenester under enkeltmannsforetak, altså AS meg selv. Det er denne regjeringens tilnærming til alle ting vi gjør, at vi ser hvordan det fungerer. Det må gis noe tid, det må tilpasses, man må la det virke, og så gjør vi justeringer underveis der det er nødvendig. Jeg mener dette var en riktig opprydding i en del av et arbeidsmarked som hadde forhold som ikke står seg når det gjelder norsk arbeid. Det førte til press på rettigheter, press på vilkår for dem som jobbet, lite kontinuitet og lite investering i kunnskapsoppbygging hos fagarbeiderne fordi man hadde stor utskifting. Jeg vil se mer av resultatene av dette før vi vurderer å gjøre endringer.

Erna Solberg (H) [10:12:46]: Derfor rydder regjeringen nå vekk selvstendig næringsdrivende som selger sine tjenester inn til ulike arbeidsgivere, for det blir oppfattet som at det er innleie av arbeidskraft, istedenfor at det er konsulentoppdrag. Vi opplever at det for mange betyr kroken på døren for deres små bedrifter. Ikke minst er det mange som har kunnet velge hvor de vil bo i landet, som nå opplever at det blir vanskeligere, for regjeringen tvinger dem til en midlertidig jobb – det sier jo regjeringen selv – istedenfor at de kan drive sitt eget enmannsselskap.

Både produktivitet og sysselsetting kan løftes gjennom bedre kompetanse. Etter at regjeringen tiltrådte, har f.eks. bransjeprogrammene blitt kraftig redusert. Kan jeg spørre statsministeren om hvilken analyse som ligger til grunn for at regjeringen har redusert svært mange av programmene, deriblant satsingen på bransjeprogram, som bidrar til at folk blir værende på jobben og får den kompetansen de trenger?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:13:44]: Vi har nå bak oss et lønnsoppgjør i frontfagsmodellen mellom

Fellesforbundet og Norsk Industri, hvor det som ledet til og bidro til en enighet der, var at regjeringen igjen bekreftet at etter- og videreutdanning – gjennom bransjeprogram, industriforekomsten og å bygge videre på det som er – er en del av den løsningen.

Folk som jobber ute i norsk arbeidsliv i dag for å holde den høye produktiviteten, skal fortsatt være i front på digitalisering, kunstig intelligens og alt det som kommer. Da skal vi være der som en partner i det, for å kunne utvikle det. Det positive med det oppgjøret var at arbeidsgiversiden nå sier seg rede til å være med på å bidra til dette og legge til rette for det, arbeidstakersiden setter av tid og skal bidra til dette, og vi skal ha en god trepartskombinasjon. Da skal vi se på bransjeprogrammet, og vi skal også se på nye ordninger som kan sikre at man får kompetanse, på en måte som ikke skaper for store avbrudd i det arbeidsforholdet man er i. Dette er en del av å holde den høye produktiviteten i Norge fortsatt høy, ved at vi fortsatt skal ha de dyktigste arbeidstakerne, i konkurransen med andre.

Erna Solberg (H) [10:14:47]: Summen av de svarene statsministeren nå har gitt, er at med de konkrete tiltakene går regjeringen i feil retning når det gjelder å løfte sysselsettingsandelen og øke produktiviteten i det norske samfunnet. Det betyr også at velferden vår blir dårligere fremover. På hvert spørsmål snakker statsministeren vekk at han faktisk har kuttet – i etter- og videreutdanning, i kompetansegivende tiltak, i bransjeprogrammene. Regjeringen har altså reelt sett halvert antallet bransjeprogram. Det betyr at det man nå sier til partene at man skal gjøre, er det motsatte av det man har gjort.

Vi er jo enig med partene i arbeidslivet i at det er viktig med denne typen tiltak for å sørge for at folk ikke faller ut, men løfter produktiviteten. Likevel, hvis man er ansatt og i 50-årene, blir man ikke bedre på digitalisering av at man kutter bransjeprogram, som regjeringen har gjort. Man blir bedre av at det faktisk er etter- og videreutdanningstilbud.

Mangler regjeringen en strategi som henger sammen, for å løfte sysselsettingen og produktiviteten i Norge?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:15:47]: Regjeringen har en strategi som leverer resultater. Resultatene er hva som skjer ute i økonomien: Det er 150 000 flere i jobb siden denne regjeringen tiltrådte. 90 pst. av dem kom i det private næringsliv, som nå utnytter mulighetene, og vi skal videre for å legge til rette for at de kan ansatte flere, for de trenger flere. Det er rekordhøye investeringer, langt høyere enn før pandemien. Man har klart å holde det på et høyt nivå. Det er bedrifter som satser på nye områder. Eksporten er økt med 35 pst. Det er stor framgang i det norske næringsliv får til.

Så har vi utfordringer i noen sektorer – bygg og anlegg, og særlig bygdelen av dette. Da må man sammen jobbe for at konjunktorene kan snu for den næringen. Bakgrunnsteppet her er resultater i norsk økonomi som viser at vi får folk i jobb, de er produktive, de konkurrerer, de vinner anbud, og de har høyt investeringsnivå. Det er uttrykk for at de som investerer i dag, har tro på den økonomien, og det har de også god grunn til.

Presidenten [10:16:50]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:17:01]: Det er krise i politiet. Advarslene kommer fra snart hele linjen, fra Politidirektoratet, fra Kripos, fra politimestere, fra Politiets Fellesforbund, som nå overveldes av de oppgavene norsk politi står overfor. Det er svenske kriminelle nettverk, det er en ungdomskriminalitet som har eksplodert, og det er en drapsbølge vi knapt har sett maken til i Norge. Regjeringen beskriver denne virkeligheten på en måte som de som jobber ute i tjenestene, ikke kjenner seg igjen i. Man føler her at det foregår en skjønning av situasjonen, og at det påstås at det gjøres mye for å avbøte situasjonen.

Vi har hørt at statsministeren på Arbeiderpartiets landsstyremøte i forrige uke sa følgende:

«Vi skal gjøre alt det som trengs for å bekjempe kriminelle nettverk.»

Det er bra hvis man nå har forstått at dette er et stort problem. I fjor mente statsministeren at diskusjonen om svenske tilstander hørte hjemme i den svenske riksdagen. Nå ser det heldigvis ut til at man skjønner at dette er et problem også for Norge, og at det må tas tak i.

Statsministeren skrøt av nye politiposter i Oslo. Jeg må si at jeg ikke tror det gjør nevneverdig inntrykk på disse kriminelle at det finnes flere kontor. Det som er problemet, er at det er blitt 91 færre politistillinger i Oslo, og i Norge snakker vi om 533 færre politistillinger.

Hva er det statsministeren faktisk har gjort som vil bedre kriminalitetsbekjempelsen i Norge? Politiet sier at de står i knestående, og regjeringens svar er svært lite.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:18:52]: Først vil jeg berømme politiet i Norge. Vi har et klokt og dyktig politi, et politi som er dyktig på forebygging, på nærvær og på å løse mange problemer før de blir veldig alvorlige.

Det er ingen grunn til å skjønne noe som har med kriminalitet å gjøre. Det er alvorlig, det skaper utrygghet for folk, for familier, for bomiljøer, og det må tas på største alvor. Min og regjeringens tilnærming er ganske klar. Vi skal være tøffe mot kriminaliteten, vi skal ta disse gjengene når de vokser i Norge, vi skal være på vakt mot det grenseoverskridende som skjer innen kri-

minalitet, for det skjer på kriminalitetsområdet som på alle andre områder i vår verden, og vi skal være i forkant når det gjelder både metoder og kapasitet.

Vi skal også være gode på å forebygge grunnene til kriminalitet. Det er veldig mye arbeid som legges inn der, noen trinn før ting blir alvorlige i nærmiljøer, på skolemiljøer, i lokalmiljøer, gjennom god forebygging som skjer i samarbeid mellom helse, skole og andre lokale myndigheter.

Vi tok tak fra vi kom i regjering, med ekstrabevilgninger til styrket innsats mot kriminelle nettverk. Vi har opprettet tjenestesteder som også kommer Oslo til gode, det er ny politipost på Tøyen i Oslo, og man skal være tett til stede i samarbeid med Oslo kommune – med dette byrådet som med det forrige byrådet – og jobbe nært med dem.

Når det gjelder de tendensene vi ser fra Sverige: Vi kan godt diskutere definisjonen av svenske tilstander. Jeg er opptatt av å forstå og løse norske tilstander. Da skal vi trekke erfaringer fra det som skjer i nettverk langt utenfor oss. Dette er altså internasjonale kriminelle nettverk. De kan ha bindelinjer til Albania, Marokko og andre land. Det er ikke marokkanske tilstander i Norge, det er norske tilstander i Norge, og det er det vi må inn og løse. Der ønsker regjeringen å være på. Vi skal trappe opp den innsatsen, og vi kommer til å styrke politiet på de områdene framover, noe som gjør at de kommer bedre i stand til å møte denne utfordringen.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:20:47]: Fakta er at denne regjeringen har bygd ned politiet, det var noe av det første man gjorde – kuttet øremerkede bevilgninger til å håndtere ungdoms- og gjengkriminaliteten. Det går nå over 400 nyutdannede politifolk i Norge uten en jobb som politi. Når vi kommer fram til sommeren, er over 400 nye også ferdigutdannet. Staten bruker ca. 1,1 mill. kr på å utdanne disse til arbeidsledighet. Man har altså ikke penger til å ansette dem, selv om vi ser en drapsbølge, ungdomskriminalitet og svenske gjengkriminelle som herjer i Norge.

Jeg vil spørre statsministeren: Hvor er fornuften i at hundrevis av nyutdannede politifolk mangler jobb, når vi står i en så vanskelig situasjon for norsk politi?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:21:39]: Man har ansatt flere i norsk politi. Utfordringen er å få dem ansatt på de riktige postene for å møte de riktige oppgavene. Vi ønsker å se flere som er ute på post i gatene, og kan gjøre jobben der – vri innsatsen den veien.

Når det kommer folk ut fra Politihøgskolen, tar det noe tid. 81 pst. av dem som ble utdannet i 2022, er i jobb, og 52 pst. av dem som kom fra 2023. Det tar altså noe tid, men det at vi har disse dyktige utdannede, gir oss muligheten til å trappe opp den innsatsen – som vi kommer til

å gjøre, har gjort i ekstrabevilgninger og vil gjøre framover, slik at vi får flere politifolk der hvor de trengs, til å bekjempe kriminalitet og til å forebygge kriminalitet.

Helge André Njåstad (FrP) [10:22:35]: Eg besøkte Politihøgskulen for to dagar sidan, og dei elevane som er i ferd med å fullføra utdanninga si der, kjenner seg ikkje igjen i det bildet statsministeren teiknar her, om at ein berre skal ha is i magen og venta litt, så får ein jobb. Dei føler på ein usikkerheit og føler seg eigentleg lurt av den norske stat, som har invitert dei til å utdanna seg til politi og så sørgjer for at når dei har fullført utdanninga, er det ingen jobb som ventar på dei.

Det ser ein på søkjartala som kom for 14 dagar sidan. Det er ein dramatisk reduksjon i antal folk som søker seg inn på Politihøgskulen, nettopp på grunn av den politikken regjeringa fører. Det er eit stort problem. På måndag var det ein konferanse der det var fleire hundre nyutdanna arbeidsledige politifolk i salen, samtidig som me ser at kriminaliteten veks.

Har ikkje statsministeren eit betre svar å gje til dei over 800 som ønskjer å jobba i politietaten, og som politietaten treng, enn at ein må venta og sjå, og at ting tek tid?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:23:35]: Jeg synes svaret om at vi skal trappe opp innsatsen for å få mer synlig politi ut til de områdene hvor det trengs, til både å bekjempe og å forebygge, er et klart signal fra regjeringen.

Politiet har strevd med mye av det samme som mange andre de siste årene. Høy prisstigning har tatt deler av budsjettet. Der hvor vi har ønsket å se bevilgninger til politiet – som har økt fra første øyeblikk vi kom i regjering, med tilleggsbevilgninger – har mye av det gått med til at prisstigningen er høy. Nå vet vi at prisstigningen er på vei ned. Det betyr at vi får større rom til å målrette satsingene vi gjør.

Som sagt skal de som er utdannet fra Politihøgskolen, komme i jobb, men det tar noe tid, som det også gjør i andre sektorer i samfunnet. Vi trenger dem. Vi skal satse på dem. Vi skal ta disse gjengene. Vi skal sikre folk trygghet i nærmiljøene sine. Da trenger vi de dyktige norske politifolkene på jobb.

Helge André Njåstad (FrP) [10:24:31]: Eg er enig med statsministeren i ein ting, og det er at me har dyktige politifolk. Lyttar ein til dyktige politifolk, teiknar dei eit heilt anna bilde enn det justisministeren og statsministeren teiknar i denne salen. Ein treng ikkje å gå meir enn ein time tilbake, til Bergens Tidende, som har publisert ei sak der etterretningssjefen i Vest politidistrikt, Helge Stave, fortel at han no fryktar å mista oversikta over kriminelle miljø i vest. Han teiknar eit bilde av at

ein ser at organisert kriminalitet, ungdomskriminalitet og bedrageri aukar, og han omtalar det statsministeren no snakka om, svenske tilstandar, på følgjande måte:

«Vi kan se hvordan dette har vært håndtert i Sverige. Det har ikke vært noen suksess. Og nå ser en tendenser hos oss (...).»

Er statsministeren enig i beskrivinga frå dyktige politifolk i vest, om at ein no held på å mista oversikta, fordi ein har for lite ressursar i norsk politi etter to år med Arbeidarpartiet i regjering?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:25:25]: Jeg har stor forståelse for at de som sitter med ansvaret for å bekjempe kriminalitet, opplever at det er en krevende situasjon. At de kan ønske mer ressurser og mer folk, tror jeg ligger til den jobben de har, og de skal også si fra om det.

Vi fortsetter arbeidet med å styrke politiet i budsjettet for 2024. I det året vi er inne i nå, styrket vi politiet og påtalemyndigheten med en halv milliard kroner, inklusiv PST. I tillegg sa vi fra i februar at vi vil foreslå en budsjettøkning på over 600 mill. kr i RNB for 2024. Det er for å gjøre det samme overfor politiet nå som vi gjorde med sykehusene i fjor. Når inflasjonen er der og spiser opp en del av det de har til konkret satsing, kommer det altså 635 mill. kr i økning i RNB. Inkludert i økningen er midler for å hindre nedbemanning av politiutdannede i 2024. I forbindelse med det sa politidirektøren at det først og fremst bidrar til å unngå ytterligere nedbemanning i 2024. Da får vi snudd den tendensen, og vi kan ansette disse dyktige folkene i tjenesten.

Helge André Njåstad (FrP) [10:26:24]: No svarte eigentleg statsministeren – og først no – at det har vore ei nedbemanning, som han no ønskjer å snu. Han bekreftar då, sjølv om han ikkje svarte verken representanten Listhaug eller meg, at det har vore ei nedbemanning. Fakta viser at ein dei siste åtta åra med Framstegspartiet som ein del av fleirtalet, har styrkt antalet politifolk med ca. 2 500. Etter regjeringsskiftet har ein redusert antalet politifolk med 500. Det er eit faktum at det har vorte færre.

Det hjelper ikkje med auka budsjett når det likevel er færre politi. Den einaste satsinga ein har gjort, er at ein har oppretta nokre kontor rundt omkring, som politietaten sjølv ikkje vil ha.

Kvifor har ein prioritert å oppretta nye tenestestader, nye kontor, som politietaten ikkje vil ha, framfor å sørgja for å tilsetja fleire politifolk, som er det politietaten sjølv ønskjer og ber om, og som alle me som les aviser og ser kriminalitetsbildet, ser at Noreg treng?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:27:19]: Vi vil ha trygghet i alle lokalsamfunn rundt om i Norge, og vi har

styrket politiets nærvær der. La meg ta lite grann om satsingen i 2024, der det er bevilget om lag en halv milliard kroner: Nesten 200 mill. kr går til å opprettholde et høyt bemannings- og aktivitetsnivå, nye tjenestesteder, bedre IKT-systemer og tiltak for styrket rekruttering, også for politiutdanningen, 80 mill. kr går til flere etterforskere i politidistriktene, 50 mill. kr går til bekjempelse av økonomisk kriminalitet, og 85 mill. kr går til opptrappingsplanen mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep.

Det er viktig å kunne ansette flere politifolk, men det er ikke den eneste måten å regne på innsatsen i politiet på. Det handler om måten politiet jobber på, der de er, det de prioriterer, om de ser området der de satser.

Til vold i nære relasjoner: Vi har snakket om omvendt voldsalarm. Nå er den i bruk. Den tas i bruk som en del av det viktige forebyggingsarbeidet.

Det jobbes på bred front for å gi den tryggheten folk fortjener i sine lokalsamfunn.

Sveinung Stensland (H) [10:28:32]: Flere deler av politiet rapporterer om en skremmende utvikling. Kriminaliteten øker kraftig, og ungdomskriminaliteten brer om seg. Utviklingen er totalt uakseptabel og utgjør en trussel mot samfunnet. Samtidig som vi blir stadig mer avhengig av et sterkere politi, gjør regjeringen politiet svakere.

Utfordringene øker. Samtidig ser vi en nedgang i antall politiansatte, mens hundrevis av politiutdannede står uten jobb. Politiet sier selv at de kutter i forebyggende arbeid.

Nedskjæringene i politiet har store konsekvenser for politiets evne til å forebygge og avdekke kriminalitet og etterforske og straffeforfølge kriminelle. Ordførerne i Lørenskog og Lillestrøm har sendt brev til justisministeren der de er kritiske til at politiet på Nedre Romerike legger ned enheten for forebyggende kriminalitet. Vi ser det samme i Ski og andre steder.

Hva vil statsministeren gjøre for å snu utviklingen i politiet, sånn at de igjen kan få drive med forebyggende arbeid?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:29:32]: Det skjer på to nivåer: Vi må gå gjennom hvordan Politidirektoratet og politidistriktene bruker de ressursene de får, og gå grundig inn i og se på at det rettes slik at man får den rette balansen mellom å møte den harde kriminaliteten der den skal møtes, og å drive forebyggingsarbeid. Jeg er også urolig over signaler om at forebyggingsarbeid blir nedtonet, for jeg tror vi må ha denne kombinasjonen: å være tøffe mot kriminaliteten og tøffe mot årsakene til kriminaliteten.

Jeg har vært igjennom det i et tidligere svar, men jeg kan godt gjenta det: Vi har altså styrket politibudsjettet

med over en halv milliard kroner dette året, hvor vi i samarbeid og samforståelse med Politidirektoratet har gått gjennom ulike områder hvor vi tror dette styrker politiet. Vi har også varslet over 600 mill. kr i RNB for å kunne styrke politiet. Da vil ansettelser av flere folk på de riktige nivåene være en av de viktige satsingene.

Presidenten [10:30:21]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Kirsti Bergstø (SV) [10:30:36]: Forrige uke besøkte jeg Vegard Vigdenes. Han er nestleder i Bonde- og Småbrukarlaget. På gården hans i Trøndelag er det drevet melkeproduksjon siden svartedauden. Nå varsler Vigdenes at det er slutt. Han har regnet på økonomien og funnet ut at han ikke kan fortsette. Han er ikke alene. Det er veldig dramatiske tider for norsk jordbruk. Fjøs tømmes, og gårder legges ned. Bare de ti siste årene er det lagt ned mer enn 6 000 bruk. At nestlederen i Bonde- og Småbrukarlaget nå tømmer et nytt fjøs, og de tallene han viser fram for sin egen økonomi, viser hvor alvorlig det er i norsk jordbruk.

Når unge bønder ikke ser en framtid i å produsere mat, har vi et stort problem, men ikke først og fremst for dem, for de er kloke folk som får seg nye jobber. Det er imidlertid et problem for oss som ikke er bønder, og som er avhengig av at noen tar jobben med å produsere mat med utgangspunkt i norske ressurser. Derfor er dette viktig for folk. Det er også viktig fordi vi har lav selvforsyning. Det er avgjørende for vår totalberedskap i en urolig tid.

Skal vi få opp selvforsyningen, må vi gjøre det mer lønnsomt å drive jordbruk og å drive på norske ressurser. Det er fullt mulig, men det krever politisk vilje. Skal vi få en opptrappingsplan som er reell, må vi være ærlig om situasjonen. Vi må ha ærlige tall. Nå ser vi at regjeringen har lagt på bordet det bøndene selv kaller for luftpenger, der de har blåst opp inntektene. Vi i SV har større ambisjoner og har klart å samle et bredt flertall, om regjeringspartiene er med, for det som nå refereres til som forslag nr. 25.

Jeg lurer på hvorfor regjeringen mener at bøndene skal leve av luftpenger, og ikke har en ordentlig opptrappingsplan.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:32:41]: Det ville være en fryktelig dårlig idé å leve av luftpenger. Derfor bevilger regjeringen reelle penger. Hvis det etterlyses politisk vilje i regjering, står den politiske viljen her. I min regjering har vi økt bevilgningene til landbruket med 54 pst. – fra 17 mrd. kr til 27 mrd. kr i oppgjørene. Vi har tatt situasjonen på alvor, og vi har forhandlet fram to oppgjør. Vi venter nå på det tredje. Bonden har i oss en regjering som ser behovet for at unge satser, som anerkjenner arbeidet deres, som anerkjenner rett-

en til å komme opp på nivå med resten av arbeidslivet, og som tar grep for det.

Jeg mener at den pakken vi har lagt fram i Stortinget, er en pakke som tar hensyn til tallgrunnlag, og som tar hensyn til selvforsyning. Vi skal opp på 50 pst. Det gjelder det vi kjøper i butikken, det som går inn i før, det som går inn i hele produksjonen fra landbruket, slik at de rundt 38 000 brukene som er, kan se framover med optimisme.

Det er helt naturlig rundt et oppgjør som dette – med nye tall, opptrappingsplan – at det er krav og forventninger. Jeg tror aldri man kommer dit at de som stiller de kravene, sier at her fikk vi det innfridd, én til én. Det er ikke sånn det fungerer. Likevel: Ser vi på norsk politikk og denne regjeringens vilje til å se betydningen av landbruk i hele landet, de store og de små brukene, en god balanse, muligheten til å investere, muligheten til å få dette til å bære over tid – da er det denne regjeringen som leverer det, og den politiske viljen har vi fullt ut.

Kirsti Bergstø (SV) [10:34:16]: Jeg vet ikke om det er mangelen på politisk vilje eller evnen til å oppfatte den som gjør at bønder nå samles foran Stortinget – og der de yngste bøndene er med fordi de har størst frustrasjon. Men vi må klare å finne løsninger i lag. Selv om SV ønsker null luftpenger – at vi skal ha en politikk der bønder jobber like mye som andre og ikke mer, og vi anerkjenner at egenkapitalen som bonden legger på bordet, har en kostnad – har vi nå gått sammen med andre partier, med Kristelig Folkeparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, om et forslag som ligger til behandling i Stortinget i morgen om at bonden skal jobbe like mye som oss andre. Men vi aksepterer litt, 5 pst., av det bønder selv kaller luftpenger, og deler av kostnadene ved å investere egne penger blir dekket. Jeg lurer på om regjeringspartiene er villig til å se at viljen til å ha større ambisjoner for norsk jordbruk også finnes i flere forslag enn i regjeringens.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:35:22]: Det gir jeg representanten rett i. Viljen til økt satsing kan finnes i flere ulike forslag, men vi skal finne et forslag som helhetlig bærer. På de 38 000 brukene er det veldig ulik innretning på hvordan de jobber, om det er heltid eller det er deltid. Vi skal finne en god balanse. Det er vanskelig å finne en gjennomsnittsberegning som alle kjenner seg igjen i. Vi hadde et ekspertutvalg, Grytten-utvalget, som foreslo en såkalt normering på 43 pst. SV foreslår null og kan strekke seg til 5 pst. Vi har lagt fram 20 pst., som er under halvparten av det ekspertutvalget la fram, og som vi mener treffer brukene bra. Den pakken vi legger opp til, er innretningen på politikken – og så handler dette om det enkelte oppgjøret. Da mener jeg at denne regjeringen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet kan stå veldig oppreist for å ha tatt jordbruks-

oppgjørene inn i en helt ny tid. I en vanskelig tid etter Ukraina-krisen har de fått kompensasjon, og de har også fått et løft i inntekten. Det har da vært en økning for et vanlig bruk på mellom 90 000 kr og 100 000 kr. Sånt teller.

Kirsti Bergstø (SV) [10:36:31]: Finnes viljen, bør vi også finne evnen i lag. Bonden må produsere med utgangspunkt i de ressursene man har, og normeringen er verst for dem som har lavest lønnsomhet. Vi vil vurdere alle forbedringer, og vi har en stolt historie i SV. Vi var sentrale i opptrappingsplanen for 50 år siden. Nå inviterer vi til å lage en ny plan som er mer offensiv for norsk matproduksjon, og som faktisk tar signalene og stemmene fra bøndene som nå samler seg utenfor Stortinget, på alvor. Vi har jo sett litt ulike signaler fra regjeringen. De har valgt å danne flertall med Høyre og Venstre, men i etterkant har finansminister Vedum kommet med nye tall for bondens arbeid. Jeg lurer da på om statsministeren støtter finansministerens nye krav om å redusere timetallet for bondens arbeid, og om det kan være aktuelt å bevege seg også i andre spørsmål.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:37:32]: Nå pågår disse forhandlingene i innspurten her i Stortinget, og det skal stemmes i morgen. Jeg mener at vi har lagt fram et godt balansert, samlet opplegg. Så registrerer jeg at det pågår diskusjoner om akkurat timetallet, de diskusjonene mener jeg kan føre fram til at vi kan få en enighet der. Vi er villig til å se på det, se på justeringer, men dette overlater jeg nå til dyktige forhandlere her i Stortinget. Når det gjelder oppfølgingsspørsmålet om vi da er villige til å gå på det og det punktet i resten av den pakken, er svaret nei. Vi har lagt fram et ansvarlig opplegg som skal bære og ha framtidsperspektiver for selvforsyning, for bondens inntekt og for opptrappingen, og som kan spille godt inn når vi nå skal forhandle om et bondeoppgjør, et oppgjør med landbruksorganisasjonene. Vi skal fortsette på den veien der vi i to år har vist at vi er villige til å ta ordentlige, håndfaste grep, og vi skal fortsette å gjøre det. Så jeg ser fram til avslutningen av de forhandlingene og håper vi kan få brede enigheter her i salen i morgen.

Kirsti Bergstø (SV) [10:38:32]: Nå har regjeringspartiene egentlig valgt å lande en enighet med Høyre, men SV er klar for å forhandle videre når som helst. Vår dør er alltid åpen.

Timetallet er ikke nok. Det er ikke nok til å gjøre noe med den alvorlige situasjonen for norsk jordbruk. Vi er glade for at regjeringen endelig har kommet med en plan for både opptrapping av inntekt og økt selvforsyning – det har vi lenge presset på for – men det som lig-

ger på bordet, er bare ikke nok. Det er ikke nok til å si til de unge bøndene som samler seg her, at de har en framtid.

Da lurer jeg på – om regjeringspartiene velger å ikke lytte til bøndene: Er man villig til å gå i møte med de partiene som nå har samlet seg om det som ikke er sin primærpolitikk, men som kan være et kompromiss? Og om statsministeren ikke vil møte selv, vil han sende det signalet til sine forhandlere?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:39:32]: Jeg har svart på dette spørsmålet, og jeg har vist til at denne regjeringen altså har økt det vi gir i budsjettinnsats for å bidra til å løfte bondens inntekt, med over 50 pst. Vi har vist at vi altså går fra 17 mrd. kr til 27 mrd. kr, som slår inn i inntekten til bonden.

Jeg møter bønder over hele Norge. Jeg er klar til å møte dem når som helst og hvor som helst for å diskutere det, vurdere det opp mot det som er alternativet. Beviset på at man er enig om rammeverket og kriteriene for hvordan vi definerer inntekt og opptrapping, kommer idet man legger fram et oppgjør og forhandler. Det er der det skjer.

Jeg har antydnet dette med timetall, hvor det nå pågår diskusjoner. Vi får se om det kan føre fram. Utover det mener jeg det opplegget regjeringen har lagt fram, er et godt grunnlag for at vi kan fortsette arbeidet med å trygge bondens inntekter, trygge viljen til å investere og ikke minst si til unge mennesker at dette er en utrolig viktig sektor å arbeide i – for vår selvforsyning og vår sikkerhet.

Kirsti Bergstø (SV) [10:40:33]: Alternativet til regjeringens forslag er forslag nr. 25. Alternativet til bondeopprør er ærlige tall. Det er det vi ber om her. Jeg registrerer at regjeringspartiene fortsatt søker fellesskap med Venstre og Høyre i stedet for å søke enighet med jordbrukets venner. Det gjør meg urolig, for det er flere store slag som står rundt fordeling, rundt distriktspolitikk og rundt hva vi skal leve av i framtiden. Et av dem er kvotemeldingen, der det også er store forskjeller mellom høyresiden og venstresiden i norsk politikk, der utviklingen under Høyre har vært stikk i strid med fiskeripolitiske mål om sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene, og der vi ser at ressursene har samlet seg på stadig færre hender. Da lurer jeg på om det i høyredreiningens ånd er aktuelt å stå på at man ønsker en høyrevridning også i fiskeripolitikken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:41:37]: Det er akkurat der denne regjeringen leverer. Vi hadde altså en Solberg-regjering som la fram en kvotemelding som de trakk. Vi hadde Riksrevisjonen som kom og sa at intensjonene ikke var fulgt opp. Vi har tatt tak i det. Vi har levert et balansert opplegg som sikrer eierbegrensning

i kystflåten, noe som gjør at vi unngår konsentrasjon. Vi legger opp til fordelingsmekanismer der den minste flåtens kvotegrunnlag sikres, og vi finner en god balanse. Det er motsetninger i norsk fiskeri mellom de store havgående trålerne og kystfiskerne. Her må det finnes en balanse. Jeg mener vi har funnet den.

Jeg respekterer at SV kan ha andre synspunkter på det, men når det gjelder både landbruk og fisk, har vi en regjering som ønsker å se distriktene våre, kysten vår og dem som produserer mat – enten den kommer fra havet eller fra land – at deres arbeid blir anerkjent, at de får trygghet for det arbeidet og trygghet for framtidige generasjoner, og at vi satser på det av fellesskapets ressurser og på en måte som anerkjenner arbeidet. Det er det denne regjeringen leverer, og det er det denne regjeringen står for.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:42:48]: Det skal lukte kumøkk om våren, for det betyr at åkrene er klare for å begynne å spire, men det skal jo ikke lukte kumøkk foran rådhuset og foran Stortinget, og det gjør det nå. Det er et tydelig signal om at bøndene ikke er fornøyd med den enigheten regjeringen har fått med Høyre og Venstre. Dypest sett handler dette også om beredskap, og det vet jeg at statsministeren er veldig opptatt av. I en urolig tid med ikke bare krig, men også klimændringer og matsykdommer, er vi avhengig av selv å produsere det vi trenger for å leve, nemlig maten vår. Regjeringen har også et mål om økt selvforsyning, men for at det skal skje, må hver enkelt bonde ta det livsvalget det er å produsere mat, og stå i det som er en ganske annerledes livssituasjon enn for vanlige arbeidstakere. Beskjeden fra bøndene nå er at det man har fått, ikke er bra nok. Jeg respekterer at statsministeren ikke er den som forhandler i Stortinget, men håper statsministeren på et bedre resultat når vi skal votere over det i morgen, som kan gi bøndene troen på å ta det valget for sin egen matproduksjon?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:43:51]: Regjeringen håper på at vi kan få flertall og handlerom til å fortsette den utviklingen vi har lagt i det kursskiftet som kom med denne regjeringen. Vi skal sikre bonden inntekt, vi skal lage en opptrappingsplan, vi skal styrke selvforsyningen, og vi skal vise at fellesskapet stiller opp for norsk matproduksjon. Det er viktig for sikkerheten. 50-prosentmålet ligger. Vi skal ha økt etterspørsel etter mat fra norsk jordbruk hos både forbrukere, dagligvarekjeder, restauranter og kantiner. Vi skal ha økt etterspørsel etter frukt og grønt og matkorn – kvaliteter som kommer fra møllere og går til bakerne våre – og økt bruk av grovfôr og gras – en lang liste. Det opplegget vi har lagt fram, og de pengene vi legger på bordet, sikrer det. Jeg har full respekt for at andre partier kan ønske at man skal bruke enda mer av fellesskapets

ressurser på dette, og at bondens organisasjoner i ulike format også ønsker å få mer. Det er en del av demokratiet, men vi har lagt til rette. En av våre hovedsatsinger for å satse på levende norske distrikter er at vi satser på bonden, og vi satser på dem som lever av fiske fra havet.

Une Bastholm (MDG) [10:45:00]: Innteksutjevningen nå blir ekstra viktig, for over veldig mange år er det ført en politikk som gjør det veldig vanskelig å være bonde i Norge. Det er fordi landbrukspolitikken har vært løsrevet fra det naturlige ressursgrunnlaget til bonden og forutsetningene en bonde har for å produsere mat i et land som Norge. Denne stordriftspolitikken – hvor altså hver bonde skal løpe mer, dyra skal stå tettere, de skal vokse fortere og jorda skal drives enda hardere – er på en måte en politikk som er ført for å produsere mer norsk mat, men resultatet er et landbruk som er mindre basert på norske ressurser og mer basert på import, en dyrevelferd som særlig i de mest industrialiserte produksjonene går på akkord med loven, og mer utslitte bønder med psykiske helseplager. Med nedleggelsen av bruk er bøndene færre, de bor lenger unna hverandre, de samarbeider mindre og har vanskeligere for å stå i de utfordringene de møter på bakken.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvorfor skal en bonde i Norge nå fortsette i sitt virke? Hva er håpet statsministeren kan gi til norske bønder?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:46:07]: Det er en lang liste med gode grunner for å stå i det yrket, og den får man fra bonden selv: stoltheten av å produsere mat, bruke jorda, utvikle lokalsamfunnet. Vårt landbruk er mer enn bare produksjon av mat. Det er også å ta vare på naturlandskap, og det er å være en av del av bosettinger og distrikter – men da må vi ha en regjering som anerkjenner den delen i vår samfunnsplanlegging og utvikling. Ærlig talt: Vi har sittet siden høsten 2021, og vi har økt satsingen på dette med over 50 pst. i en tid med ressursknapphet, i en tid med krise, i en tid med krig. Vi har løftet utgiftene fra 17 mrd. kr til 27 mrd. kr, som resulterer i mellom 90 000 kr og 100 000 kr for den enkelte bonden. Det er en satsing på at vi anerkjenner det arbeidet. Arbeidet med selvforsyning, som jeg var inne på i sted, peker nettopp på at vi skal bruke ressursene fra norsk landbruk både for din og min mat, for før, for fornuftig utvikling av jorda. Her er en regjering som satser på at det skal være et klimavennlig jordbruk og et jordbruk som bidrar til selvforsyning.

Presidenten [10:47:06]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:47:16]: For å spise den norskproduserte maten må man ha tenner – det

får fungere som en slags overgang. Tennene er jo en del av kroppen – det er et objektivt faktum, som ikke noen kan være uenig i. Spørsmålet er hvorfor de ikke behandles som en del av kroppen. Når jeg er syk, kan jeg gå til fastlegen, hvis jeg brekker beinet, får jeg hjelp på sykehuset, og hvis jeg bruker mer enn det fastsatte egenandelstaket, får jeg heldigvis frikort og slipper å bruke bankkort i det hele tatt når jeg trenger helsehjelp – noe av det mest fantastiske med Norge. Men dette gjelder bare for alle andre kroppsdeler enn munnen, og konsekvensene er at vi får klassekarakter på smilet – man kan rett og slett se forskjell på folk.

Forrige uke kom SSB med en levekårsundersøkelse som viste at rekordmange ikke har råd til å gå til tannlegen. Det er over 300 000 nordmenn som ikke har råd i det hele tatt, og som altså dropper det. Vi vet at mange i tillegg til det må ta seg råd til dyre tannlegeregninger, og det går ut over andre deler av livet, f.eks. må man spare på mat eller strøm og andre nødvendige utgifter, som også øker.

Vi må ta et oppgjør med smilets klasseskiller. Det er på tide med en tannhelsereform som gjør at vi behandler tennene som det de er: en del av kroppen. Regjeringen har oppnevnt et tannhelseutvalg, som alle venter spent på. Det har frist til i juni for å levere sin endelige rapport. De skal utrede nettopp hvordan tannhelsen kan harmoniseres med øvrige helse- og omsorgstjenester, og vurdere og komme med forslag til hvordan et universelt egenandelstak kan innføres. Så mitt første spørsmål er: Står regjeringen klar til å følge opp i praksis når utvalget legger fram sin rapport?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:49:00]: Tannhelse går rett til kjernen av sosiale forskjeller i helse. Det ser vi. Barna våre har et tilbud gjennom skolen. Idet de forlater skolen, vil det være et skille mellom dem som fortsetter å gå til tannlege regelmessig, og dem som ikke gjør det fordi de ikke har råd til det. Det er et problem. De som er syke og har sykdommer som resulterer i dårlig tannhelse, blir ekstra hardt utsatt. De som sliter med rus, kan få det enda verre, og de er gjerne mennesker som heller ikke har økonomi til å håndtere det. Så det er en stor sosial utfordring. Det tar regjeringen på alvor. Det utvalget som representanten viser til, skal gi oss et kunnskapsgrunnlag for å se hvordan vi kan nærme oss det gjennom en politikk som må tas år for år. Vi klarer ikke å løse dette fra ett år til et annet gjennom én bevilgning, gjennom ett tiltak. Derfor har regjeringen i den tiden vi har levert budsjetter, trappet opp innsatsen for at flere dekkes av god tannhelse. Vi har styrket de unges tilbud, forlenget tiden hvor de kan få tannhelsetilbud, prioritert de eldste gruppene, og særlig dem som har vært utsatt for sykdom.

En tannhelsereform i Norge mener jeg må være basert på kunnskap – hva virker? Det må være skritt for skritt. Det må måles opp mot kapasiteten til en tannlegegruppering i Norge som jo er selvstendig næringsdrivende. Vi skal også tenke på kostnadene der, hvordan dette innrettes. Derfor trenger vi den kunnskapen vi også vil få fra dette utvalget, som jeg ser fram til.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:50:34]: Jeg er enig i at en tannhelsereform ikke kan innføres over natten. Derfor har Rødt foreslått at det trappes opp gradvis over et par år. Det utvalget skal se på, er nettopp hvordan man kan gjøre dette i praksis. Så har jo ikke et utvalg verken ambisjoner eller handlekraften til å sette av de pengene og gjøre det. Da Arbeiderpartiets landsmøte gikk inn for nettopp å behandle tennene som en del av kroppen, var Høyres respons at Arbeiderpartiet var uten kontroll. Jeg mener derimot det motsatte, at et slikt vedtak viser at det er mulig å ta tilbake kontrollen over et stort problem i samfunnet. Det at flere hundretusen ikke har råd til å gå til tannlegen, handler ikke bare om utsatte grupper med diagnoser eller alder. Det disse menneskene har til felles, er verken diagnoser eller alder, men at de har dårlig råd. Det er nettopp derfor jeg mener at man i en tannhelsereform ikke bare kan se på avgrensede små grupper, men må ha en plan for å innføre det for alle i befolkningen, slik som det er for andre helsetjenester.

Så mitt spørsmål er: Når man får dette kunnskapsgrunnlaget, har man da handlekraften og viljen til faktisk å prioritere en slik reform?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:51:39]: Jeg er glad for at representanten viser til Arbeiderpartiets landsmøtes vedtak. Der er det mange gode vedtak om dette, og tannhelse er egentlig oppe hver eneste gang, og det skjønner jeg veldig godt. Dette begrepet at tennene er en del av kroppen, er en del av smilet og er en del av ansiktet er en måte å sette ord på at dette er et alvorlig tema. Jeg erkjenner fullt og helt at vi her også trefter rånerven i sosiale ulikheter i helse. Det er knyttet til en del andre forhold i helse som mennesker møter, men tannhelse er – jeg holdt på å si – både et smertelig og et synlig uttrykk for det. Det ønsker vi å gjøre noe med. Vi har begynt å gjøre noe med det, vi samler inn kunnskap nå gjennom dette utvalget, og så vil ikke jeg trekke konklusjoner av det før jeg har sett det. Det litt kjedelige svaret er at dette må vurderes opp mot en lang rekke andre utfordringer vi har innenfor helse og å bekjempe sosiale ulikheter i helse. Vi har et løft vi skal gjøre innenfor kvinnehelse, innenfor ungdoms helse og psykisk helse, og vi har en opptrappingsplan – det er en lang rekke forhold. Men dette skal vi ta på alvor, og jeg

ser fram til å kunne diskutere det med representanten når rapporten kommer.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:52:41]: Min opplevelse – som en som har snakket om dette i mange år – er at det er en skikkelig populær sak som folk er opptatt av, at man ikke forstår den manglende logikken, og at stadig flere partier har blitt med på det kravet. Jeg kan gjerne også sitere Senterpartiets landsmøte, som har vedtatt at tannlegebehandling skal gå inn i egenandelsordningen i folketrygden, og som de gikk til valg på i 2021. Er det noe man virkelig trenger, er det en slags velferdsreform som man kan vinne valget med i 2025. Hvis det er ett Colgate-blankt folkekrav, er det nettopp at tennene skal behandles som en del av kroppen. Det ville vært en offensiv velferdsreform som – som statsministeren sier – rører ved en del dype nerver i de seirene som arbeiderbevegelsen har fått gjennomslag for de siste 100 årene, om at noe tar vi ansvar for i fellesskap. Men det krever at man er villig til å prioritere det, at man kommer med noen konkrete løsninger, og at man ikke begrenser det til å handle om de små gruppene, for er det noe SSB-tallene viser oss, er det at dette er et mye bredere problem enn som så.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:53:47]: Det er et bredere problem, men vi må konsentrere det slik at vi når dem som trenger å få den hjelpen. Det er som veldig mye annet i vårt velferdssamfunn, at det å innføre generelle og universelle ordninger må vurderes opp mot hva som er behovene, og hva som er mulig å løse med tanke på de behovene. Det er jeg opptatt av å løse. Jeg ønsker å bevege dette bort fra å si at dette er den enkeltsaken som vi skal vinne valget med i 2025. Jeg tror det er bredere temaer som skal komme fram der, at vi satser på vår felles velferd, at det å satse på velferd legger grunnlag for at folk kan delta i samfunnet, arbeide og få den selvrespekten som man har behov for, for å klare det. Da er tannhelse et av de store temaene. Det kommer vi tilbake til når vi får et bedre saksgrunnlag. Så følger vi opp de satsingene vi allerede har, og det tror jeg vi kommer til å gjøre også når vi går inn mot 2025.

Presidenten [10:54:33]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [10:54:49]: Det går for tida føre seg eit opent seminar i regjeringspartia om kva regjeringa eigentleg skal meine om rein energi-pakken frå EU. Dette er ein del av fjerde energimarknadspakke frå 2018 som no, seks år seinare, framleis ikkje er teken inn i EØS-avtalen.

For ein månad sidan gjekk EUs energikommissær, Kadri Simson, til det steget å sende eit brev til regjeringa

der EU ber om at denne pakken vert innført seinast 13. august, og at eit forslag til vedtak vert sendt til EU innan 13. mai. Det er 26 dagar til. Utanriksministeren har sagt at følgjande kan skje dersom regjeringa ikkje overheld den fristen:

«I prinsippet kan det komme sanksjoner mot andre deler av avtalen.»

Barth Eide seier vidare til avisa Nationen på spørsmål om Noreg vil overhalde fristen:

«Det er riktig at Norge har utsatt dette lenge, så vi vil jo jobbe for det. Det er energiministeren som har hovedansvar for dette. Men ja, det er intensjonen.»

I eit svar frå i går på eit skriftleg spørsmål frå representanten Ola Elvestuen vil energiministeren ikkje bekrefte at regjeringa vil halde desse fristane. Senterpartiet sin energipolitiske talsperson her på Stortinget går endå lenger og sa følgjande til avisa Nationen i helga:

«Det finnes ingen frist. Kadri Simson i EU kan ikke bestemme og sette en frist for dette.»

Senterpartiet sin parlamentariske leiar, Marit Arnstad, følgde opp i går og sa at det ikkje er naturleg at ein set seg ein frist. Ho sa også for nokre månader sidan dette på spørsmål om Senterpartiet kan gå med på å innføre rein energi-pakken:

«Det er ikke aktuelt.»

Finansminister Vedum sa i går:

«Jeg er imot å innføre EUs fjerde energimarkedspakke.»

Det er ikkje heilt enkelt å forstå verken kva regjeringa meiner om rein energi-pakken, eller om dei har tenkt å forhalde seg til at EU har sett ein frist, 26 dagar frå no, for å sende eit forslag til vedtak. Så spørsmålet til statsministeren er veldig enkelt: Har regjeringa tenkt å halde den fristen, eller har dei ikkje tenkt å halde den fristen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:56:46]: En kommissær i EU setter ikke frister for den norske regjering. Det avgjør vi. Et direktiv er, som representanten vet, en anvisning til hvordan man skal innføre og nå et mål for en bestemmelse. Det krever egen regel-/lovtilpasning i hvert enkelt land, og det er altså ikke innført med tidsfrist.

Dette er et direktiv fra 2018. I tre av de årene som fulgte etter 2018, satt representanten Rotevatn enten i regjering eller hadde innflytelse på den regjeringen. 25 av de 65 rettsaktene det er snakk om, er fra før 2019, så her er det ganske mange saker å ta tak i. Vi tar tak i dem, én for én, og vi gjør det på en måte hvor vi vurderer hva som er i norske interesser, og hva som kreves av endringer i Norge for å gjennomføre dem, og så tar vi den tiden vi trenger.

Det som er riktig, er, som utenriksministeren sier, at vi er tjent med mest mulig grad av regellikhet på de om-

rådene hvor vi har samarbeid gjennom EØS-avtalen. Derfor er Norge gjennomgående blant de land som har høyest implementering av regelverk, fordi vi er tjent med det, og det er en del av den norske tradisjonen. Slik vil det også være her. Mange av disse spørsmålene er av en karakter hvor det kreves grundige prosesser for å tilpasse dem, for å få dem til å passe med vårt system, slik at vi sikrer den kontrollen og den styringen vi vil ha med energisektoren.

Grunnleggende er Norge tjent med et nært energisamarbeid med EU. Jeg skal mandag og tirsdag delta på et stort arrangement i Tyskland hvor Norge er hovedgjest. Det er et stort tysk arrangement om bl.a. energisamarbeid. Vi har inngått en grønn allianse med EU. Veldig mange norske industribedrifter som er energirettet, er sterke nettopp fordi de har et felles regelverk. Så det er i vår interesse, men det er også i vår interesse å gjennomføre dette på en klok og ansvarlig måte og ta den tiden vi mener vi trenger.

Sveinung Rotevatn (V) [10:58:36]: Takk for eit veldig interessant svar. Då seier altså statsministeren at det ikkje er gitt at Norge kjem til å følge desse fristane, men så seier han vidare at vi har sterk interesse av eit nært energisamarbeid med EU. Då er det freistande å sitere vidare frå det brevet som kommisjonen har sendt, for dei seier ikkje berre at det er viktig å nå desse fristane, dei seier også:

In the absence of progress as indicated above, the commission shall consider any steps necessary that may need to be taken to preserve the integrity of our joint EEA single market.

Det det betyr, er at EU varslar at viss ein ikkje følgjer desse fristane, kan dei vurdere å ta steg nettopp innanfor det energisamarbeidet som statsministeren seier er så viktig for Noreg, fordi Noreg ikkje følgjer opp lojalt å implementere det vi skal implementere. Det rimar godt med det utanriksministeren også sa: at i prinsippet kan EU då setje delar av avtalen ut av spel. Bekymrar det overhovedet ikkje statsministeren, all den tid han seier at dette samarbeidet er så viktig, og EØS-utgreiinga seier nøyaktig det same?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:59:36]: Det jeg registrerer, er at representanten Rotevatn «vart skræmt» av det brevet og sier at de datoene, de må vi følge – hvis ikke går det galt. Jeg registrerer at EU peker på disse direktivene. De er vant til å se at Norge har en høy gjennomføringsgrad. Det skal vi fortsette å ha. Men jeg gjentar her: Det er ikke slik at en EU-kommisjonær kan sette en dato på 13. august og si at her skal det og det være gjennomført. Slik fungerer det ikke. Her skal det en enighet til i EØS-komiteen – Norge, Liechtenstein og Island – og vi skal gjøre det på en ansvarlig og

fornuftig måte. Jeg bare gjentar det jeg sier: Norge er tjent med å ha bred regelverkenighet. Det er bra for næringslivet vårt, men vi er altså et EØS-land som gjennomgår og vurderer hvert av disse direktivene, og i EØS-avtalen kan det teoretisk sett komme slike typer tiltak – hvis man ikke kommer til enighet, og det blir en full stopp. Jeg tror ikke vi kommer dit, og vi er til nå heller ikke kommet dit gjennom 30 år med EØS. Jeg tror ikke vi gjør det nå heller.

Sveinung Rotevatn (V) [11:00:36]: No byrjar eg å lure på om statsministeren har sete litt for lenge i regjering med Senterpartiet, for no høyrest han faktisk ut som ein senterpartipolitkar. Det er heilt avgjerande at vi følgjer opp dei vedtaka som vert gjorde, og det er heilt uvanleg at EU sender denne typen brev. Det er ikkje fordi ein ikkje har forståing for at det kan ta tid å innføre regelverk – det gjer det. Det har nok med å gjere at det no har gått seks år, og det er ikkje ein indikasjon på framsteg overhovudet, og regjeringspartia – iallfall Senterpartiet – seier at dei ikkje har tenkt å innføre dette. Då er det kanskje ein grunn til at ein begynner å spørje: Kjem det framsteg her snart? Eg synest dette er ei veldig interessant utvikling både frå regjeringa og i Arbeidarpartiet.

La meg stille eit anna spørsmål – no har vi snakka mykje om prosess: Kva er problemet med innhaldet i denne rein energi-pakken, som gjer dette så vanskeleg for regjeringa? Så vidt eg klarer å forstå, vil dette gje meir fornybar energi, sterkare forbrukarrettar og meir energisparing. Kva er det som gjer at dette er så vanskeleg å innføre?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:01:38]: For det første er jeg enig med representanten Rotevatn i at dette er en interessant debatt. Det er interessant å høre Venstres synspunkter på hvem som setter takten for hvordan vi gjennomfører regler, og hvem vi skal høre på når vi setter dem. Norge er tjent med å ha regellikhet. EØS-utvalgets rapport som kom nå, er en veldig god illustrasjon på hvor viktig dette samarbeidet er for Norge. For å ta et eksempel: Norge har et konsesjons-system som avviker litt fra en del andre land. Tilbake i den tiden hvor Venstre var Venstre, var man jo opptatt av lokal tilhørighet, av å lytte til hva som skjer ute, lytte til kommunene, lytte til interessene og få inn synspunkter. Norge har et helt spesielt energisystem med stor grad av fornybar kraft, og vi skal sørge for at vi får forvaltet det på en måte som gjør at vi får mest mulig energi og kraft ut av det. Det tar tid – hvordan vi skal gjennomføre disse direktivene på en måte hvor vi har styringen med dette. Hvis Venstre ikke er opptatt av det, er det en veldig interessant del av denne diskusjonen. Jeg er opptatt av at vi skal ha styringen, vi skal ha eierskapet, vi skal ha innsikten i hvordan regelverket fun-

gerer, og det er det som ligger til grunn for at vi bruker tid på dette.

Sveinung Rotevatn (V) [11:02:42]: Eg registrerer at statsministeren prioriterer å kome med ein slags vag kritikk av Venstre, som eg innrømmer at eg ikkje forstår, i staden for å svare på det spørsmålet eg forsøker å stille han. Det spørsmålet bør vere ganske enkelt. Det første har han for så vidt svart på: Vil dei følgje desse fristane som EU har skissert? Nei, seier statsministeren. Som punkt 2 spør eg: Kva er problemet med innhaldet i desse rettsaktene? Er det at dei gjev meir fornybar energi, er det at dei gjev meir energisparing, eller er det at dei gjev fleire rettar for forbrukarane? Det vil statsministeren heller ikkje svare på.

Eg synest dette er ganske urovekkjande, for no har vi nettopp fått ei utgreiing frå dette EØS-utvalet som seier svært tydeleg at det er viktig at vi lojalt følgjer opp, at etterslepet er altfor stort, og at det påverkar Noregs evne til å utnytte handlingsrommet vi trass i alt har til å påverke politiske vedtak som vert gjorde i EU no, og ikkje for seks år sidan. Eg gjentek mitt spørsmål: Kva er det i innhaldet i rein energi-pakken som Arbeidarpartiet og statsministeren synest er så krevjande at dei ikkje kan svare på når dette vert innført?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:03:44]: Jeg gjentar at det ikke er slik at EU setter den fristen for oss. Dette diskuterer vi sammen i EØS-komiteen. Det skal være en enighet, og vi jobber oss fram til det. Vi har 30 års erfaring i å klare det veldig godt.

Til den rapporten som Venstre har brukt mye tid på å ironisere over – hvorfor utreder vi EØS- og ikke EU-medlemskap: Nå har vi en utrolig solid, god rapport, som i tillegg til forskningen fra 2012 viser betydningen av EU-samarbeidet, og denne regjeringen ønsker at vi skal ha nær regellikhet. Vi skal nå enighet om det, og vi skal også gjøre det på et område som er veldig viktig for Norge, og viktig for EU, på en riktig måte. Jeg sier igjen: 25 av de 65 rettsaktene som er nå, er fra før 2019, så de lå år etter år også da Venstre hadde innflytelse. Tredje energipakke var fra 2009 og ble vedtatt i 2018. Så det tok også sin tid. Men vi skal finne løsninger på dette. Vi skal redusere dette etterslepet, som delvis henger sammen med pandemidagen også, hvor veldig mye ble skjøvet til side. Pandemien har etterslep på mange områder, også her, og jeg er trygg på at vi kommer til å komme fram til gode løsninger og forståelse med EU.

Presidenten [11:04:47]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:05:03]: Den siste uken og i spørretimen i dag har stortingsmeldingen om

opptrapping av inntekt i landbruket vært omtalt. De to første delene av denne meldingen er strategien for økt selvforsyning og planen for opptrapping av inntekten. Der er det mye bra, og det skal regjeringen ha honnør for. Det er imidlertid en tredje del, og dagens spørsmål fra meg til statsministeren handler om den. Det gjelder selve utregningen av bondens inntekt.

I deler av inntektsmålingen har regjeringen skapt mye uro, og bøndene kjenner seg ikke igjen i de tallene som kommer. Under høringen fikk en sterk kritikk av en rekke aktører. Likevel valgte regjeringspartiene å overse de innspillene og ikke minst kjøre slalåm i Stortinget. Statsministeren har vært forbausende taus i dette, men det er godt at han har Trøndelag Arbeiderparti, for de sa nettopp i en uttalelse:

«Det er dypt urimelig at regelrett dugnadsarbeid regnes inn som en del av årsverksberegningen i landbruket, og vi skjønner ikke hvordan flertallet i næringskomiteen har kommet frem til dette.»

Trøndelag Arbeiderparti sa i tillegg på sitt fylkesårsmøte at de baserer seg på likt antall timer per årsverk uten dagens normeringskrav.

Statsministeren kjenner vel ordtakene «vi høster som vi sår», og jeg hadde håpet at statsministeren og regjeringen i det minste var villig til å så håp for landbruket. Tar statsministeren avstand fra det partene i landbruket sier, fra det Trøndelag Arbeiderparti sier? Sier han at de tar feil når de kommer med sitt tallgrunnlag, eller er han villig til å innrømme at regjeringen la fram feil tallgrunnlag?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:07:11]: Jeg tror representanten vet at jeg setter stor pris på Trøndelag Arbeiderparti i mange sammenhenger og lytter til de vedtakene de fatter. De kan mye om landbruk i den regionen og i andre. Vi kan litt, vi også. Utgangspunktet med å videreføre definisjonen av timeantall per årsverk på 1 845 timer, som er noe høyere enn for andre arbeidsgrupper, er dels en historisk begrunnelse, at bonden er selvstendig næringsdrivende, bor på arbeidsplassen og sånn sett ikke har arbeidsreiser, og timene som er utført av andre på gården – partner, barn osv. – telles fullt ut. Vi er opptatt av – og det tror jeg representanten har fått med seg, for jeg tror hun har snakket ganske tett med regjeringen om dette – at det som gjelder timetallet, kan man se på med noe nye øyne.

Jeg skal ikke gå inn i utregningen av det nå. Jeg vet det pågår diskusjoner i næringskomiteen om det. Hvis det er mulig å få et flertall for det ved å gå runder her, vil jeg hilse det velkommen. Jeg er sikker på at representanten Bollestad vil være blant dem som regjeringen snakker med for å se om det er mulig.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:08:17]: Kristelig Folkeparti er alltid tilsnakkende, og det er også denne

representanten. Men når en går til timetall, har regjeringen altså lagt fram 1 845 timer. De som har tariffavtale, har 1 695 timer. Det er ikke vanlig å beregne inn hva familier gjør i dugnad, osv., så jeg vil si at det blir en haltende framstilling. I tillegg sier han at man bor på gården. Jeg håper at man drar ut og ser hvor mange av dem som bor på gården. Vi har bestemt at de skal bo på gården hvis de faktisk driver med dyr.

Punkt 2: For å ha inntektsgrunnlag leier mange jord, og de kjører mye rundt, så det er ikke sammenlignbart i det hele tatt. Grytten-utvalget, som jeg selv satte ned, har vært tydelig på at levekårsforhold ikke bør inngå i den tallfestede sammenligningen. Hvorfor kommer regjeringen da med 1 845 timer og er villig til å gå ned?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:09:20]: Det var et underlig spørsmål. Jeg har forklart hvorfor vi la fram det tallet, som er en videreføring av definisjonen av årsverk i jordbruket. Det er noe høyere enn for andre arbeidsgrupper. Bonden er en selvstendig næringsdrivende og ikke statsansatt, men også en del av et oppgjør hvor staten bidrar til inntekt på mange måter. Det er et komplisert opplegg.

Nå diskuteres muligheten for over noe tid å ta det timetallet ned. Jeg tror at jeg må svare på samme måte: De diskusjonene pågår i Stortinget. Våre representanter er godt forberedt på å ta de diskusjonene, inklusiv med Kristelig Folkeparti. Så får vi se utfallet av det i morgen.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:10:05]: Jeg har lyst til å si at rundballen nå ligger hos Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Vi i Kristelig Folkeparti er klare til å styrke bøndenes rammer, og det har vi vært siden dette ble lagt fram for over en uke siden. Det er faktisk opp til regjeringen å ta grep for å finne en bedre løsning på det de selv har foreslått. Vi er klare til å forhandle om en bedre avtale.

På statsministerens vakt har en lagt ned ett gårdsbruk hver dag. Det er svært mange bønder som er oppgitte. De er skuffet, de er sinte, og de har betydelig svekket framtidstro. I tillegg er det problematisk for distriktene. En har i tillegg lagt på 20 pst. på det som er lønn, og sagt at det er det man får i banken. Men de får ikke de pengene. De pengene kommer aldri inn på bankkontoen. Det er ikke penger som bøndene har. Mener faktisk statsministeren at faglagene har misforstått?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:11:17]: Nei, men representanten har misforstått. Den avgåtte landbruksministeren i den forrige regjeringen har sett på at denne regjeringen har økt bevilgningene til landbruket gjennom oppgjørene med 54 pst., 10 mrd. kr. Representanten rister på hodet, men det er fakta, det er de tallene som ligger der. Den politikken hun representerte,

med Fremskrittspartiet og Høyre i flertall, ga de resultatene som man ser der ute i landbruket. Den utviklingen har denne regjeringen snudd. Vi har lyttet til Gryttenutvalget, som representanten satte ned, men det utvalget foreslo 43 pst. i normeringsfaktor. Jeg går ut fra at representanten støtter det. Det synes jeg er altfor høyt. Tar man en del av helheten, må man se på helheten. Vi har foreslått 20 pst. Det er et godt kompromiss, som treffer det som er landbrukets realiteter der ute, på en god måte.

Presidenten [11:12:12]: Vi går videre til siste hovedspørsmål.

Henrik Asheim (H) [11:12:23]: En av de store styrkene vi har i vårt demokrati, er at partiene på Stortinget klarer å gå sammen og danne forlik i saker der det er spesielt viktig at de politiske rammevilkårene står seg over tid. Det gir også grunnlag for forutsigbarhet og trygg styring.

Trygg styring betyr at man står ved forlikene, og at partene ikke sår tvil om hvilken politikk som gjelder. Det betyr at vi legger til grunn at de partene man inngår forlik med, har en intensjon om å opprettholde den avtalen. Hvis man mistror avtalepartnerne sine, bør man også stille seg spørsmål om hvorfor man i det hele tatt vil bli enig med dem.

Derfor ble jeg ganske bekymret da statsministeren talte til landsstyret i Arbeiderpartiet i forrige uke. Han brukte talen sin til å male et skremmebilde av hva som ville skje hvis Høyre vant valget, og det er i og for seg vanlig arbeiderpartitaktikk når det buttrer på meningsmålingene. Det som imidlertid var nytt, var hvilket tema statsministeren brukte som ammunisjon til angrepet. Han stilte nemlig spørsmål ved pensjonsforliket:

«Skal høyrepartiene reversere vår reform som gir unge, fremtidens pensjonister, pensjon allerede fra første krone?»

Det stilte han spørsmål om. Det andre var:

«Skal høyrepartiene reversere pensjonsreguleringen som sikrer at pensjonistene ikke går i minus når andre går i pluss?»

Det er verdt å minne om at det var Solberg-regjeringen som la frem forslaget om pensjon fra første krone, og reguleringen av pensjon er omtalt og signert i den pensjonsavtalen som er inngått i Stortinget. Da er det ganske alvorlig at bare noen få uker etter at et bredt flertall har inngått den avtalen, står altså statsministeren og sår tvil om hvorvidt Høyre kommer til å stå ved det forliket. Jeg kan slå fast her og nå at vi står bak denne enigheten, og at det ikke er noen grunn til å sår tvil om det.

Mener statsministeren at det gir et inntrykk av politisk stabilitet i Norge at han, som landets statsminister, undergraver et forlik bare uker etter at det ble inngått?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:14:24]: Det er ikke uvanlig at man på et landsstyremøte tegner opp hva som er alternativet til politikken. Jeg hørte Erna Solberg nå forleden dag på Høyres – hva det var. Da var det en ganske lang runde på hva hun fant utålelig med den sittende regjeringens politikk, og det synes jeg er en del av det politiske ordsiftet.

Så er jeg veldig glad for det representanten Asheim her nå sier, hvor han altså bekrefter at Høyre står ved disse to viktige områdene. Man vet at i den koalisjonen som representanten Asheim ønsker seg, har Fremskrittspartiet andre syn på disse pensjonsspørsmålene, så det er en grunn til å advare mot at høyrepartiene i en situasjon hvor de kommer i regjeringsflertall, vil ta tak i en del av disse ordningene og gjøre noe med dem. Det er de spørsmålene vi må stille oss.

Det kom innføring av generell adgang til midlertidige ansettelser etter to år med forrige regjering. Pensjon fra første krone var noe som representanten Lysbakken og jeg fremmet forslag om i Stortinget. Det ble stemt ned gang etter gang inntil det avtegnat seg et flertall og regjeringen kom etter – ikke spesielt medvillig, kanskje litt motvillig. Den endringen i pensjonsutregningen var også noe som kom ut av LO-kongressen i 2017. Arbeiderpartiet hadde det i sitt program; vi har foreslått det, og nå er det altså gjeldende.

Hvis dette bare bekrefter at vi står sammen om dette og at det er uforanderlig, er dette en god nyhet. Samtidig skal det forhandles også med partier som har helt andre synspunkter på det, på representanten Asheims side.

For øvrig er jeg veldig enig i at det er viktig å opprettholde forlik. Jeg erfarte fra forrige stortingsperiode at det var forlik hvor Høyre i regjering gikk bort fra det vi hadde blitt enige om. Det gjaldt politireform, og det gjaldt deler av forsvarsplanen, så det er vel erfaringer som vi også har med oss i bagasjen.

Likevel: Det er viktig å inngå forlik og stå i dem, særlig i den tiden vi lever i nå innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken. Derfor er langtidsplanen for Forsvaret et eksempel på hvor vi bør søke å stå sammen.

Henrik Asheim (H) [11:16:24]: Jeg må innrømme at jeg ble litt skuffet over det svaret. Jeg forstår at man også er partileder og holder taler til partiet sitt, men landets statsminister bør ikke stå på denne talerstolen og så tvil om en enighet om fremtidens pensjoner som brede deler av opposisjonen også er med på. Det er det ikke noe grunnlag for. Da synes jeg det er uansvarlig av statsministeren å bruke en slik anledning til å sette spørsmålstegn ved om partiene i opposisjon kommer til å stå ved den avtalen vi har inngått.

Et annet område som er viktig, er landbrukspolitikken, som har vært nevnt flere ganger nå. Det er et viktig

dokument som handler om hvordan man forutsigbart kan beregne inntektene fremover. Derfor har Høyre vært opptatt av å finne en enighet med regjeringen og har stilt seg bak mange av de grepene som ligger i regjeringens eget forslag.

Hva skjer så etter at man har fått det flertallet på plass? Jo, finansministeren og lederen av et av regjeringspartiene sier rett ut at hans parti skal jobbe på spreng for å endre konklusjonene i det som er regjeringens eget forslag. Hvordan mener statsministeren at dette gir grunnlag for forutsigbarhet, når man har et flertall for det forslaget regjeringen selv har fremmet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:17:34]: Representanten Asheim har vært statsråd, og jeg vet ikke hvor store pakker han da la fram i Stortinget. Men når den pakken kommer til Stortinget, er den i Stortingets hender. Stortinget forhandler, og regjeringen er i dialog med sine partier på Stortinget for å finne gode løsninger.

Vi er en mindretallsregjering. Derfor er både finansministeren og jeg opptatt av å se hva vi kan gjøre for å jobbe med det utgangspunktet vi hadde for å få bred enighet, som samlet sett kan være et godt signal. Det er det vi er i diskusjon om nå. Spørsmålet om timetallet har vært oppe flere ganger. Vi har lagt inn et forslag på 1 845 timer. Det har vært et ønske om 1 700 og 1 750 og litt forskjellig. Nå er det diskusjon om det, og regjeringen bidrar på en konstruktiv måte i disse diskusjonene.

Henrik Asheim (H) [11:18:20]: Det er helt riktig – jeg har også vært statsråd. Jeg kan huske de gangene vi fikk flertall for forslag vi hadde i regjering. Det var vi jo glad for, det feiret vi ofte. Det som er helt nytt, er at man har en regjering som legger inn et forslag, det diskuteres grundig i komiteen, Høyre sikrer flertall for det forslaget og sier at vi er enige om dette. Så går ikke en representant for Senterpartiet, men finansministeren ut og sier at de nå skal jobbe på spreng for ikke å få flertall for det de har foreslått. Det gir absolutt ingen forutsigbarhet. Vi er med på den enigheten fordi vi mener den forutsigbarheten bør være der, den bør være blokkoverskridende, det bør være et stort flertall. Det er det nå.

Hva sier det om regjeringens evne til å styre og forutsigbarhet for en viktig næring i Norge når landets egen finansminister og lederen av et av de to regjeringspartiene går ut og sier at man nå skal jobbe på spreng i Stortinget for at han selv skal bli nedstemt og få et annet flertall?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:19:15]: Det gjenstår et døgn av disse samtalene i forhandlingene om en stor pakke, hvor veldig mange elementer skal sammen for å sikre bonden trygghet, sikre et grunnlag for å beregne inntekter, opptrappingsplan osv. Regje-

ringen går til Stortinget ved å lytte til alle partiene på Stortinget for å se hvor det er grunnlag for flertall. Det er vel slik at Høyre, så vidt jeg har forstått, kommer til å stemme subsidiært for det forslaget regjeringen hadde lagt fram. De har sine egne primærposisjoner. Vi er nå i samtaler med de andre partiene, og jeg er trygg på at komiteen kommer til å finne gode løsninger på det spørsmålet.

Presidenten [11:19:49]: Den muntlige spørretimen er da omme.

Sak nr. 2 [11:19:51]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:19:53]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 2, fra representanten Mímir Kristjánsson til arbeids- og inkluderingsministeren, er trukket.

Spørsmål 3, fra representanten Bjørnar Moxnes til utenriksministeren, vil bli besvart av klima- og miljøministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist. Etter anmodning fra klima- og miljøministeren flyttes og besvares spørsmålet før spørsmål 9, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 5, fra representanten Morten Wold til samferdselsministeren, vil bli tatt opp av representanten Lavrans Kierulf.

Spørsmål 9, fra representanten Sofie Marhaug til energiministerens, vil bli besvart av klima- og miljøministeren på vegne av energiministerens, som er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Tobias Drevland Lund til kommunal- og distriktsministeren, er overført til klima- og miljøministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 1

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:20:21]: «Utenriksministeren har frarådet norske selskaper handel eller investeringer som bidrar til folkerettsstridige israelske bosettinger. Oljefondet har investert 4 mrd. kr i selskaper som bidrar til opprettholdelsen av disse bosettingene. Utenriksministeren har sagt at det er opp til Etikkrådet å avgjøre saken. Regjeringen ba fondet om å trekke seg ut av Russland etter invasjonen av Ukraina.

Hva skal til for at regjeringen gir oljefondet instruks om å trekke seg ut av selskaper som bidrar til ulovlige israelske bosettinger?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:21:10]: Norge har i lang tid vært tydelig på at den israelske bosetningspolitikken på okkupert land er i strid med folkeretten og må opphøre, og at Israel må trekke seg ut av eksisterende bosettinger og stanse utbyggingen av nye. Norske myndigheter fraråder økonomisk aktivitet som forårsaker eller medvirker til alvorlige folkerettsstridige handlinger, herunder som bidrar til å opprettholde de israelske bosettingene. Selskapene bør selvfølgelig kjenne til og etterleve FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, UNGP, og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Frarådingen er imidlertid ikke en boikott eller en sanksjonering av Israel. Norge har ikke tradisjon for å innføre unilaterale sanksjoner. Situasjonen var annerledes overfor Russland i 2022. Da ba Finansdepartementet Norges Bank om å fryse Statens pensjonsfond utlands investeringer i Russland som følge av Russlands angrep på Ukraina. Russland var omfattet av brede, internasjonale sanksjoner som Norge sluttet seg til.

Jeg vil samtidig påpeke at rammeverket for fondet allerede er utformet for å ivareta de hensynene som regjeringens fraråding omhandler. I mandatet fra Finansdepartementet pålegges Norges Bank å utarbeide prinsipper for ansvarlig forvaltning i tråd med prinsippene og retningslinjene fra FN og OECD.

Jeg vil også vise til etiske retningslinjer som er fastsatt og bl.a. omfatter kriterier for grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene og alvorlige krenkelser av individets rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.

Etikkrådet legger til grunn at israelske bosettinger på Vestbredden er oppført i strid med folkeretten, og har lenge hatt oppmerksomhet mot selskaper som kan medvirke til bosettingene. Etter råd fra Etikkrådet er ni israelske selskaper utelukket fra fondet på denne bakgrunn. Utelukkelse forutsetter ifølge Etikkrådet at det er forbindelse mellom selskapets virksomhet og det underliggende normbruddet. Tilstedeværelse av selskaper er ikke nok.

Etikkrådet har uttalt at de følger utviklingen svært nøye og fortløpende vil vurdere om det er grunnlag for å anbefale en utelukkelse av ytterligere selskaper fra SPU. Rammeverket for den ansvarlige forvaltningen av SPU er utviklet over tid og ble sist grundig vurdert og behandlet her i Stortinget i 2021. Det har vært og er bred enighet i Stortinget om de etiske retningslinjene og rammeverket for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:23:58]: Problemet er jo at den norske regjeringen ikke er villig til å gjøre det som trengs. Ja, fondet skal ikke være investert i virksomhet og aktiviteter som det av etiske grunner ikke bør være investert i. Israels bombing av Gazastripen har så langt drept 34 000 mennesker, hvorav 13 000 er barn. Det er 8 000 som fortsatt er savnet, og 1 million palestinere er nå på randen av hungersnød. I forhold til befolkningsstørrelse tilsvarer det 110 000 drepte nordmenn og at nærmere 3 millioner nordmenn skulle være i ferd med å sulte i hjel.

Ifølge Den internasjonale domstolen er det sannsynlig at Israel begår et folkemord på Gazastripen. Nærmer vi oss ikke da et punkt hvor det av helt etiske årsaker vil være riktig å trekke fondet ut av israelske selskaper, og hvis ikke – når er det?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:25:00]: Jeg har selv vært på Gazastripen to ganger – en gang på slutten av 1990-tallet, da det var mer optimisme, og en gang tidlig på 2000-tallet, da det var mye mer pessimisme. Det er et veldig lite område. Det bor en masse mennesker på et lite areal, og det er en forferdelig voldsbruk vi nå har sett, som skaper enorme konsekvenser og enorme lidelser. Derfor har regjeringen selvfølgelig fordømt voldsbruken på det aller sterkeste. Det er mange helt uskyldige – ufattelig mange – som rammes av voldsbruken. Det er den voldsbruken, som vi også så da Hamas angrep uskyldige israelere i fjor høst, som vi fordømmer. Israel har et enormt ansvar for det som nå skjer, og regjeringen er veldig tydelig på at voldsbruken må opphøre, og at det må innføres fredstilstand.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:26:00]: I mange tiår har problemet vært at vestlige land har latt gjennomhullingen av Vestbredden og Israels blokade av Gazastripen skje uten å handle. Nå får vi nesten daglig rapporter om drepte også på Vestbredden. Siden 7. oktober har 465 mennesker blitt drept der, deriblant 118 barn. Det viser at Israel bidrar til grove og systematiske krenkelser av menneskerettighetene og totalt ødelegger for en mulig tostatsløsning.

Kan finansministeren forklare hvorfor han ikke mener det nå er på tide å trekke oljefondet ut av israelske selskaper som bidrar til ulovlige bosettinger på Vestbredden? Mener finansministeren at forholdene på Vestbredden – i en situasjon der fire barn i uken er blitt drept – ikke er så ille, siden han ikke går inn og stopper oljefondets investeringer i selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige bosettinger, men heller overlater det til Etikkrådet, der prosessen kan ta flere måneder eller lengre tid?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:27:03]: Jeg skal ikke bruke for mange ord til å beskrive denne koblingen, for selvfølgelig vet Lan Marie Berg at jeg på det sterkeste tar avstand fra den typen voldsomme makt- overgrep som vi har sett både i Gaza og på Vestbred- den.

I Norge har vi et folkevalgtsystem som gjør at vi stil- ler sterke og strenge etiske krav til de selskapene oljefon- det skal være investert i. Det forankres her, der represen- tanten Berg kan være med og endre og justere vilkårene. Så får Etikkrådet som mandat at de skal styre etter det. Derfor har Etikkrådet anbefalt fondet å trekke ut flere is- raeliske selskaper, ni til nå. Fondet har da trukket dem ut – nettopp fordi vi har noen etiske standarder her, fordi fondet ikke skal være investert i selskaper som opererer i strid med folkeretten, om det er på Vestbredden eller i Gaza. Det er nettopp det at vi har den debatten her, som fastlegger de retningslinjene, som gjør at fondet trekker seg ut av flere selskaper.

Spørsmål 2

Fra representanten Mímir Kristjánsson til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Det er en reell risiko for at EFTA-domstolen kon- kluderer med at innleieregulene er i strid med EØS-avta- len.

Hvordan vil regjeringa slå ring om forbudet mot innleie på byggeplasser i Oslo-regionen og de generelle innstrammningene i innleie av arbeidskraft slik de er ved- tatt av Stortinget, dersom domstolen konkluderer med at innleieregulene ikke er forenlige med EØS-avtalen og vikarbyrådirektivet?»

Presidenten [11:28:07]: Dette spørsmålet er trekt. Spørsmål 3 er flytta og vert svara på etter spørsmål 8.

Spørsmål 4

Frank Edvard Sve (FrP) [11:28:26]: «Vi ser no eit gryande folkeopprør mot bompengenivået i fleire pro- sjekt rundt omkring i landet, slik som til dømes Ryfast. I Møre og Romsdal fablar nokon om såkalla «bu- og ar- beidsmarknad» som argument for opprettinga av pro- sjektet Møreaksen til fleire titals milliardar kroner som folket ikkje vil ha, og som kostar 490 kr tur–retur i bom- pengar.

Kan statsråden forklare korleis det er mogleg å ska- pe ein såkalla «bu- og arbeidsmarknadsregion» med bompengenivå på ca. 2 500 kr i veka, 10 000 kr i måna- den i prosjektet Møreaksen, og korleis Statens vegvesen har tenkt kring dette?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:29:09]: Regjeringen ønsker at man skal kunne bo og drive næring i hele lan- det. Byer og regioner må knyttes tettere sammen. God infrastruktur er et viktig grunnlag for å få det til. Det har regjeringen prioritert i vårt forslag til ny Nasjonal trans- portplan.

Selv om det er en betydelig offentlig finansiering av veiprosjekter i Norge, er det også nødvendig med bom- penger som delfinansiering for å få til utbyggingen vi ønsker. Samtidig er det viktig at nivået på bompenger ikke er så høyt at det motvirker de effektene vi ønsker å få til med ny infrastruktur.

Gjennom lokalpolitisk tilslutning til nye bompeng- geprosjekter vurderer selvsagt lokale styresmakter om økt bompengebelastning lokalt er akseptabelt sett opp mot nyttevirkningene som et prosjekt gir. Generelt er det særlig tre viktige tiltak for å redusere den samlede bompengebelastningen:

- Regjeringen mener at den samlede bompengebe- lastningen i et område bør vurderes både i forbin- delse med framleggelse av meldinger som Nasjonal transportplan og ved planleggingen av bompeng- eprosjekter.
- Regjeringen vil videreføre ordningen med årlige statlige tilskudd for å redusere bompengetakster utenfor byområdene. Vårt forslag vil redusere bom- pengebelastningen for de prosjektene som er omfattet av ordningen, med 7,8 mrd. kr i perioden.
- Regjeringen ser også gode effekter av den gjennom- førte bompengereformen, som gjør at mer av de innbetalte midlene går til nedbetaling av veier og mindre til drift og administrasjon.

Et mulig finansieringsopplegg med delvis bompeng- efinansiering for E39 Vik–Molde har vært gjennom en lokalpolitisk behandling i aktuelle kommuner og i Møre og Romsdal fylkeskommune. Fylkeskommunen og de fleste av kommunene har sluttet seg til forslaget fra Sta- tens vegvesen. Det har vært gjennomført ekstern kvali- tetssikring av prosjektet. I det faglige grunnlaget kom bl.a. en samlet bompengebelastning av utbyggingen av både E39 Vik–Molde og fv. 662 Kjerringsundet fram.

Regjeringen har i forslag til Nasjonal transportplan 2025–2036 varslet at Statens vegvesen vil få i oppdrag å vurdere en annen gjennomføringsrekkefølge der E39 Molde–Julbøen, samt også eventuelt hengebrua mel- lom Otrøya og Molde i delprosjektet E39 Vik–Julbøen, realiseres først. Dette vil gi grunnlag for en fornyet vur- dering av prosjektet ved neste framleggelse av Nasjonal transportplan, herunder om deler av prosjektet kan startes opp i løpet av den kommende transportplanpe- rioden. Det er viktig å få belyst gjennomførbarhet, kost- nader og nytte for å sikre at vi velger de beste løsningene for innbyggerne i Møre og Romsdal.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:31:48]: Det er kjempebra at samferdselsministeren, etter tallause spørsmål frå underteikna angående Møreaksen, no faktisk har skrota prosjektet som innbyggjarane i Møre og Romsdal ikkje vil ha, og teke det heilt ut av Nasjonal transportplan dei neste 12 åra. Det skal samferdselsministeren faktisk ha skryt for.

Når det gjeld bompengenivået for ein del prosjekt, ser vi no eit stort opprør i Ryfast. Der er det 92 pst. finansiering. Det utgjør altså over 6 000 kr i månaden og over 75 000 kr i året. Vi ser òg i andre prosjekt at det er store bompengandelar. Spørsmålet er framleis: Kva meiner samferdselsministeren er nivået ein familie kan tole å betale i bompengar i månaden eller gjennom eit år?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:32:41]: Som jeg sa i mitt opprinnelige svar, er det i veldig stor grad opp til lokale myndigheter å gjøre disse vurderingene. Vi er opptatt av at man gjør gode vurderinger der det er ulike prosjekter som kommer på hverandre, for det er ingen tvil om at totalbelastningen selvfølgelig er avgjørende for befolkningen. Samtidig må man måle det opp mot nytten befolkningen får. Det tror jeg lokalpolitikere er gode til å vurdere.

For ordens skyld vil jeg nevne at vi i denne nasjonale transportplanen legger fram forslag om å bruke ca. 100 mrd. kr i bompenger. Planen som Fremskrittspartiet, ved Solvik-Olsen, la fram i 2018, innebar å bruke 63 mrd. kr mer i bompenger enn det jeg legger til grunn. Så jeg tror Fremskrittspartiet skal sitte litt stille i båten når det gjelder diskusjonen om bompenger.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:33:29]: Det hengjer i hop med i kva grad ein byggjer veg. Når ein ønskjer å bruke betydeleg meir på vedlikehald og andre område, som for så vidt er fornuftige tiltak, byggjer ein altså betydeleg mindre veg enn det Framstegspartiet gjorde i regjering. Vi tok ned bompengandelen frå 40 pst. til 28 pst., og vi ser at regjeringa no har varsla auka bompengar på bl.a. elbil og ein auke på ei rekkje andre område. Så kven som skal gå stille i dørene, trur eg vi kan ta ein diskusjon med samferdselsministeren om på kamerset.

Men igjen: Det ligg i bestillingane, det er Statens vegvesen som planlegg desse enorme bompengandelane, og ofte hengjer lokalbefolkninga og lokale politikarar seg berre på det. Igjen er spørsmålet: Korleis kan ein forsvare at Statens vegvesen på vegner av regjeringa på ein måte planlegg eit bompengenivå på opp til 75 000–100 000 kr i året? Synest samferdselsministeren at det er fornuftig?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:34:34]: Nå er det slik at det prosjektet som representanten snakker om, Møre-

aksen, ble tatt inn i Nasjonal transportplan mens Fremskrittspartiet enten var i regjering eller var støtteparti for regjering. Fremskrittspartiet har nå reell innflytelse på fylkespolitikken i Møre og Romsdal, så vidt jeg vet, så med sine roller vil jeg tro det finnes anledninger for representanten Sve til å påvirke det.

Uansett vil det være sånn at prosjekter som ligger inne i Nasjonal transportplan, planlegges av Statens vegvesen. Det ville vært veldig rart hvis de ikke gjorde det. Den belastningen det måtte medføre av bompenger, må det gjøres grundige vurderinger av lokalt, for det er de som skal ta stilling til om det skal fremmes slike proposisjoner. Så langt har det vært tilslutning til det lokalt. Nå vil vi ha en annen vurdering av prosjektet, og da vil det selvfølgelig bli nye diskusjoner om dette. Da kan jo representanten Sve påvirke det gjennom sine andre roller.

Spørsmål 5

Presidenten [11:35:34]: Dette spørsmålet, frå representanten Morten Wold til samferdselsministeren, vil verta teke opp av representanten Lavrans Kierulf.

Lavrans Kierulf (FrP) [11:35:53]: «En del fylkeskommuner har begrenset økonomi. Dette resulterer i kutt i kollektivtransporten. For Buskerud sin del er det snakk om et kutt på 43 mill. kr årlig. Samtidig mottas det midler gjennom bysamarbeidet i Buskerud, men disse er imidlertid øremerket lavere billettpriser.

Vil statsråden legge til rette for at midlene i stedet kan brukes for å opprettholde kollektivlinjer som nå blir lagt ned?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:36:37]: Vi har et felles og godt politisk forankret mål om at vi skal ha nullvekst i personbiltrafikken i byområdene. Derfor har vi over tid prioritert en sterk satsing på kollektivtransport, sykling og gange. Lokal kollektivtransport er som kjent fylkeskommunens ansvar. Likevel har staten gjennom belønningsavtaler vært med på å bidra til at vi kan få til nullvekstmålet ved at vi går inn med betydelige midler til investeringer og tilbudsforbedringer innen kollektivtransporten. Det har gjort det mulig å utvikle et kollektivtransportssystem med bedre kvalitet, økt frekvens og lavere billettpriser.

Belønningsavtalene er en av flere satsinger for at vi skal nå nullvekstmålet. Buskerudbyen har en belønningsavtale med staten som for perioden 2022–2025 er på til sammen 425,2 millioner 2022-kroner. Avtalen omfatter to statlige tilskudd, belønningsmidler og tilskudd til å redusere billettpriser, som representanten peker på. I 2024 er det lagt til grunn en tildeling på

93,4 mill. kr i belønningsmidler og 23,2 mill. kr i tilskudd til reduserte billettpriser.

Jeg har nylig hatt et møte med de lokale partene i Buskerudby-samarbeidet og orientert om situasjonen der. Jeg forholder meg til at det er inngått en belønningsavtale, og jeg forutsetter at de statlige midlene brukes i tråd med fordelingen som ligger i avtalen. Selv om jeg forstår at det kan være krevende lokalt, kan vi ikke endre kriteriene i belønningsavtalene ut fra fylkeskommunens budsjettsituasjon i det enkelte år. Jeg mener vi må holde fast ved at de statlige midlene i belønningsavtalen skal være et bidrag til den ekstra satsingen som kreves for å nå nullvekstmålet. Midlene skal ikke gå til å dekke kostnadene ved det ordinære kollektivtilbudet. Det må fylkeskommunen selv finansiere, i tråd med gjeldende ansvarsfordeling og finansieringsmodell for kommunesektoren. Derfor er det nedfelt i belønningsavtalen for Buskerudbyen at de statlige midlene skal komme som et tillegg til, ikke til erstatning for, midler fra lokale myndigheter.

Så er det selvfølgelig verdt å nevne at kravet om at penger skulle brukes til billigere billettpriser, var det tidligere regjeringer som innførte, også med Fremskrittspartiet i den posisjonen som jeg innehar nå. I den nye nasjonale transportplanen signaliserer vi at ved inngåelse av nye avtaler om belønningsmidler, kan vi vurdere en mer fleksibel bruk av tilskuddsmidler for å nå målene.

For å lykkes med å nå nullvekstmålet må staten, fylkeskommunene og kommunene være innstilt på å gjøre et felles løft. Det kan selvfølgelig være krevende innenfor trange budsjetter, men det er en forutsetning for at dette arbeidet skal fungere.

Lavrans Kierulf (FrP) [11:39:32]: Statsråden har helt rett i at dagens system, som man nå forvalter, har helt klare føringer om at dette skal gå til lavere billettpriser, som statsråden også viser til. Men så har det oppstått det vi må kunne kalle en ekstraordinær situasjon. Man kan gjerne ta en diskusjon om det var lurt å opprette Viken eller nedlegge Viken, men virkelighetsbildet ute i fylket Buskerud nå er at det er vesentlig mindre midler å bruke på tjenestetilbud enn det var tidligere.

Vil statsråden kunne være noe mer fleksibel, slik at vi unngår et kutt på nesten 45 mill. kr i kollektivtransporten i Buskerud, noe som vil føre til nedleggelse av busslinjer?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:40:20]: Jeg har forståelse for at det er krevende å være lokalpolitiker og gjøre lokale prioriteringer og valg, og at det kan være trang økonomi, men denne ordningen er jo etablert for at staten, sammen med fylkeskommunene og kommunene, skal oppnå noe ekstra, altså gjøre noe mer. Det vil

være veldig spesielt hvis vi i en sånn situasjon, og for så vidt i andre tilsvarende situasjoner, skulle akseptere at de midlene blir en slags saldering av fylkeskommunens budsjetter, for da er dette noe annet.

Det er relativt nylig inngått en ny slik avtale i denne regionen, og der er disse kravene tydeliggjort. Så varsler vi, som sagt, i NTP at vi kan myke dette opp, men vi kommer nok ikke til å myke det opp i den forstand at vi ser for oss at det skal komme til erstatning for lokal finansiering, for da er det jo ikke noen hensikt med byvekstavtalene. Hensikten med byvekstavtalene er at vi skal få et bedre tilbud.

Lavrans Kierulf (FrP) [11:41:20]: Er statsråden fornøyd med at det er på hans vakt vi sannsynligvis vil se den største svekkelsen av kollektivtransporten i Buskerud i – kan vi nesten si – moderne tid? Det regelverket som statsråden styrer etter, er jo fra en annen tid, den gang det var en annen økonomisk virkelighet i fylkeskommunen enn det som nå er gjeldende. Så er statsråden fornøyd med at det er på hans vakt vi ser den største svekkelsen i kollektivtilbudet i Buskerud på mange år, eller vil statsråden være mer fleksibel, myke opp og si at dette er en helt ekstraordinær situasjon?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:42:01]: Det skjer vel i så fall på Høyre og Fremskrittspartiets vakt i den fylkeskommunen, for det er der man har ansvaret for kollektivtjenestene. Hvis det er slik at Buskerud fylkeskommune kommer i en situasjon hvor de nedprioriterer kollektivtilbudet, skal ikke jeg sette meg til doms over det og hvordan de prioriterer. Da er det et valg som gjøres lokalpolitisk, og da er det de som sitter med ansvaret, dersom det skjer på deres vakt.

Spørsmål 6

Marie Sneve Martinussen (R) [11:42:35]: «Gitt regjeringens stadfesting i Hurdalsplattformen om at man så raskt som mulig vil gå i dialog med EU med mål om å sikre Norge unntak fra deler av bestemmelsene i EUs fjerde jernbanepakke, og at statsråden i september i fjor mottok en utredning fra Jernbanedirektoratet om handlingsrommet for bruk av unntaksbestemmelser i kollektivtransportforordningen, hvilken dialog har regjeringen hatt med EU om hvordan Norge kan få mer nasjonal kontroll over trafikken på norsk jernbane?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:43:09]: Regjeringen er opptatt av å sikre tilstrekkelig nasjonal kontroll over togtrafikken på norsk jernbane. Vi har på kort tid gjennomført mange tiltak som styrker den statlige kontrollen over togtilbudet. Som kjent er det inngått direkteav-

tale og kontrakt med Vy om å utføre persontogtrafikken på Østlandet for perioden 2023–2033, vi har tatt kraftfulle grep for å styrke den statlige styringen av Bane Nor, og vi har også tilbakeført Spordrift i Bane Nor.

Det står skrevet i Hurdalplattformen, og vi har vist gjennom handling, at for denne regjeringen er det direktetildeling som er den foretrukne tildelingsformen for trafikkavtaler. Nå er imidlertid mulighetene for direktetildeling i trafikkavtaler etter kollektivtransportforordningen snevrere enn det de var da Jernbanedirektoratet tildelte Østlandet-kontraktene. Det var den forrige regjeringen som tok den fjerde jernbanepakken inn i EØS-avtalen, og det må vi forholde oss til.

Vi er opptatt av å legge opp gode prosesser rundt inngåelse av trafikkavtaler. Vi kjøper togtilbud for flere milliarder kroner årlig, og vi ønsker å få mest mulig jernbanetransport igjen for de offentlige midlene som brukes for å nå de transportpolitiske målene. Denne regjeringen tror at vi får mest igjen gjennom å bruke direkte-tildeling.

Da Kommisjonen utarbeidet nye retningslinjer for tolkning av kollektivtransportforordningen, sendte departementet inn innspill, bl.a. på bakgrunn av mottatte innspill fra berørte aktører. Jernbanedirektoratet har også sendt oss sin vurdering av hvordan unntaksmulighetene kan anvendes i Norge, og vi har stilt dem noen spørsmål til vurdering. I tillegg har jeg tatt det opp i forskjellige møter med representanter for EU, sist i uformelt transportministermøte, som jeg deltok på i Belgia 3.– 4. april. Da la jeg særlig vekt på viktigheten av nasjonal kontroll over jernbanen for å sikre samfunnsikkerhet og beredskap.

Vi har nå bedt fagavdelingen i Kommisjonen om et møte med departementet. Her ønsker vi å diskutere de aktuelle unntakene med tanke på norske forhold. Vi ønsker å ha og har i dag god dialog med EU-siden på jernbaneområdet og blir hørt når vi har gode, begrunnede og konstruktive innspill.

Norge er en del av det felleseuropeiske jernbaneområdet. Dette er en stor fordel når vi skal utvikle jernbaneinfrastrukturen vår, skaffe nye tog og transportere gods og personer utover i Europa. Derfor blir det spennende å følge denne dialogen videre.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:45:41]: Takk for svaret, og takk for innsikt i både det uformelle og det formelle som regjeringen foretar seg her. Det vi er opptatt av, er nettopp unntaksbestemmelsene og å få tatt dem i bruk for å sikre nasjonal kontroll. Det er jo laget en utredning ved Jernbanedirektoratet som diskuterer nettopp dette handlingsrommet som finnes. Den har vi bedt om å få innsyn i, men det får vi ikke. Samtidig har

statsråden beroliget min partikollega Geir Jørgensen med at EU er godt kjent med ambisjonene i Hurdalplattformen og regjeringens syn på konkurranse om persontogkontrakter. Synes statsråden at han følger opp Hurdalplattformens formulering om at man skal gå i dialog med EU, ikke bare for å ha dialog, men med mål om å sikre at Norge skal få unntak fra deler av bestemmelsen i denne pakken?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:46:31]: Svaret på det er ja – vi synes vi gjør det. Det var nettopp det jeg redegjorde for i mitt svar, at vi har dialog med EU om dette, og vi har også bedt direktoratet om å utforske de unntaksmulighetene som ligger. Vi kommer selvfølgelig etter hvert til å gjøre de vurderingene som vi får kjent, men vi har hatt en prosess hvor vi har stilt ytterligere spørsmål. Så det vil vi selvfølgelig kunne komme tilbake til, og det er ikke noe hemmelighetskremmeri rundt det. Men når vi har interne prosesser, så har vi det, og så vil vi selvfølgelig kommunisere åpent ut om det. Det er ikke sikkert at Jernbanedirektoratet er helt enig i mine vurderinger, men det gjenstår å se, og så betyr ikke det at vi ikke vil gå videre med å forsøke å få til unntak, slik at vi kan videreføre den jernbanepolitikken vi står for.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:47:14]: Dette er prinsipielt viktige spørsmål for både jernbanen og for så vidt for norsk selvråderett, og det var jo stor debatt om nettopp det handlingsrommet man har i EØS-avtalen. Derfor håper jeg at det er mulig å få innsyn i nettopp de faglige vurderingene, for som statsråden sier, er faglige og politiske vurderinger ikke akkurat det samme, men de skal jo ofte henge sammen. Det gjør at man bør gjerne ha innsyn i det faglige også når man diskuterer det politiske.

Så har regjeringen brukt muligheten for å direkte-tildele både Østlandet 1 og Østlandet 2, og det er en god start. Men min bekymring er at man sier seg fornøyd med det, og at man ikke har planer om å gjøre mer. Mitt spørsmål til slutt er om statsråden mener at regjeringen har oppfylt det punktet i Hurdalplattformen som handler om ikke å ha mer konkurranseutsetting bare fordi man ikke har fått mer konkurranseutsetting, eller om man har tenkt å gjøre mer for å redusere konkurranseinnslaget i norsk jernbane.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:48:12]: Vi har levert 100 pst. på det som har vært ute, og som den forrige regjeringen hadde planer om å konkurranseutsette. Det har vi direkte-tildelt. Så er vi nå i en prosess med vurdering av handlingsrom på hvordan vi skal kunne videreføre vår jernbanepolitikk når det kommer nye avtaler som skal tildeles. Men jeg må bare be om respekt for at det er en pågående prosess. Jeg vil også si at diskusjon-

en om EØS og handlingsrom er interessant, men jeg tror nok også det er viktig å få med seg i dette perspektivet at det, som utenriksministeren sa, ikke er sånn at EØS-systemet er en meny hvor man bare kan velge godene. Vi må også forholde oss til at vi er en del av en avtale, en struktur og et system, og innenfor system og struktur er det lurt å snakke med hverandre og forsøke å få til gode løsninger som er akseptable for Norge.

Spørsmål 7

Bård Hoksrud (FrP) [11:49:49]: «En tidligere psykolog forgrep seg seksuelt på en rekke pasienter fra 1960-tallet og frem til 1998. Han ble dømt i det norske rettsvesenet tre ganger. Det er fastslått at den norske stat hadde informasjon og skulle ha stoppet psykologen langt tidligere. I 2021 avslørte VG et mye større omfang og mye større konsekvenser for ofrene enn det som kommer frem av høyesterettsdommen fra 2003. Ofrene er invalidiserte. Ekspertutvalget nedsatt av Helse- og omsorgsdepartementet i 2022 bekrefter det samme. Staten bør erkjenne sitt ansvar og dekke ofrenes økonomiske tap.

Hvordan vil statsråden følge opp?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:50:34]: Jeg vil først understreke, i likhet med representanten Hoksrud, at Varhaug-saken er en veldig alvorlig sak. Vi må gjøre alt vi kan for å unngå at denne typen hendelser skjer igjen. Jeg ønsker å uttrykke dyp medfølelse med ofrene for Varhaugs handlinger.

Overgrep mot pasienter er uakseptabelt. Det er misbruk av den tilliten helsepersonell er gitt av samfunnet. Når slike hendelser likevel har skjedd, må vi ta lærdom av det. Det var årsaken til at pasientovergrepsutvalget ble satt ned. Regjeringen har nylig lagt fram lovforslag for Stortinget som i hovedsak følger opp utvalgets anbefalinger. Forslagene gir Helsetilsynet mulighet til å reagere strengere overfor helsepersonell som er til alvorlig fare for pasientsikkerheten. Helsepersonell som fortsetter å praktisere selv om de er fratatt autorisasjon, bør kunne forbyes å yte helsehjelp. Manglende etterlevelse av forbud bør også sanksjoneres med tvangsmulkt.

Systemet har dessverre kommet til kort i Varhaug-saken, siden han ikke ble stoppet før etter mange år. Jeg har stor forståelse for at tidligere pasienter føler seg sviktet av fellesskapet. Jeg mener at vi må ruste systemet bedre i dag, og at det må jobbes kontinuerlig med forbedring for å unngå nye saker.

Det finnes generelle offentlige erstatningsordninger som skal ivareta ofre som har lidt tap på grunn av skade etter straffbare handlinger. Det er usikkert om disse ordningene treffer i denne saken. Blant annet kan eventuel-

le erstatningskrav være foreldet. Flere av ofrene har allerede fått erstatning i forbindelse med straffesaken og vil da i prinsippet være avskåret fra ytterligere kompensasjon via de offentlige erstatningsordningene. Her er det mange hensyn å ta hvis staten skal se på å opprette særskilte erstatningsordninger.

Jeg har på min vakt prioritert å følge opp anbefalingene fra Varhaug-utvalget med tanke på å forebygge at dette skal skje igjen, og per i dag er det ikke noe pågående arbeid for å opprette særskilte erstatningsordninger.

Bård Hoksrud (FrP) [11:53:11]: Førstestatsadvokat Bjørn Soknes uttalte i VG 3. mai 2021 at myndighetene hadde gjort en for dårlig jobb. Han sa videre:

«Det som slår meg, er at systemet har sviktet. Kontrollmyndighetene har jo visst om Varhaug. Han er blitt dømt tre ganger. Hele det offentlige systemet har vært inne i saken. Likevel fortsatte han i tiår etter tiår. I etterpåklokskapens lys ser det ikke ut som om helse- eller justismyndighetene forsto at de sto overfor en serieforbryter.»

Det store spørsmålet er: Hvordan kunne myndighetene vite og bare fortsette å la det skje? I rapporten som ekspertutvalget la fram, står det at man bør gå videre og granske denne saken, men så langt har jeg opplevd at regjeringen og helseministeren ikke har ønsket det. For mange av ofrene ville det vist at man hadde tatt dette inn over seg. Jeg håper at statsråden likevel vil ta en runde til for å vurdere dette.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:54:18]: Som representanten Hoksrud vet, har ikke jeg den samme arbeidsplanen som jeg hadde for en uke siden. Jeg har prioritert, så lenge jeg har vært statsråd, å følge opp utvalget som jobbet med Varhaug-saken, og jeg har lagt fram for Stortinget lovendringer som skal gjøre det mulig å reagere strengere overfor helsepersonell som er til alvorlig fare for pasientsikkerheten. Det er lovforslag jeg håper Stortinget slutter seg til. Helsepersonell som fortsetter å praktisere selv om de er fratatt autorisasjonen, bør rett og slett forbyes å yte helsehjelp, for vi kan ikke risikere tryggheten og sikkerheten til pasientene. Det har vært mine prioriteringer, og så får andre gjøre sine.

Bård Hoksrud (FrP) [11:55:12]: Jeg er veldig glad for de forslagene statsråden har lagt fram, for det er viktig å følge opp. Sakene til dem det gjelder, er foreldet i rettssystemet etter 20-årsregelen. I ettertid er det fastslått av rettssakkyndig at dommen fra 2003 ikke bygde på tilstrekkelig informasjon til å forstå det omfanget og de skadevirkningene dette hadde på disse menneskene. I 2021 brakte VG i denne forbindelse fram en rekke fakta som ikke var kjent tidligere. Som sagt har erfaring vist at behandling av ofrene er mye mer tidkrevende

enn først antatt. Ofrene som i høyesterettsdommen ble stipulert å måtte gå til behandling i to–fem år, har nå gått til behandling i over 20 år.

Er det ikke snart på tide å gi en skikkelig oppreisning? Jeg kan ikke spørre denne statsråden om det, men jeg håper at hun vil ta med til den nye statsråden at dette er en sak man bør se videre på, og på hvordan man kan gi oppreisning. Noen har heller ikke fått ført saken sin fordi den er foreldet, og det er alvorlig.

Jeg har lyst til, hvis jeg får lov av presidenten, å takke statsråden for alle de onsdagene vi har møttes her i spørretimen, hvor jeg har fått muligheten til å stille spørsmål.

Presidenten [11:56:20]: Då fekk representanten Hoksrud nokre sekund ekstra.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:56:23]: Jeg har prioritert lovarbeid som skal forebygge denne typen grove overtramp i framtiden, og jeg er veldig glad for at representanten Hoksrud slutter seg til det, og at Stortinget har det til behandling. Det vil være et viktig bidrag for å forebygge at denne typen grusomheter skjer igjen.

Jeg vil også takke Bård Hoksrud, som har stilt meg spørsmål nesten hver eneste onsdag i de to og et halvt årene jeg har vært helseminister. Bård Hoksrud er en representant som fyller ombudsrollen veldig godt. Han har spurt meg om alle mulige saker, små og store, men alltid for dem det gjelder – pasientene, innbyggerne i dette landet. Jeg synes det er litt vemodig at dette er vår siste spørretime, gode representant. Du gjør det demokratiet er laget for. Du tar opp saker og ber de ansvarlige om svar, og det har vært et privilegium å svare deg hver eneste onsdag.

Spørsmål 8

Seher Aydar (R) [11:57:37]: «Adgangen til å reservere til ideelle organisasjoner retten til å delta i konkurranse om helse- og sosialtjenester er avklart i anskaffelsesforskriften § 30-2a. Likevel valgte Helse Sør-Øst RHF å la kommersielle aktører konkurrere mot ideelle rusinstitusjoner. Helse Sør-Øst RHF skriver i sitt saksfremlegg at det er uklart hvilket rettslig handlingsrom som eksisterer. Handlingsrommet for reservasjon av anskaffelser til ideelle organisasjoner er tidligere avklart gjennom flere dommer i EU-retten.

Står EØS-avtalen i veien for at sykehus i Norge kan reservere retten til å gi tilbud til ideelle organisasjoner?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:58:25]: Jeg vil først understreke at regjeringen er opptatt av å videreutvikle

det gode samarbeidet med ideelle aktører i spesialisthelsetjenesten. Erfaringene fra tidligere anbudskonkurranser om kjøp av tjenester fra ideelle leverandører er gode. EU-domstolen og EFTA-domstolen har avklart at EUs anskaffelsesdirektiv fra 2024 ikke er til hinder for nasjonal lovgivning som åpner for at oppdragsgivere kan gjennomføre reserverte anskaffelser for ideelle organisasjoner ved kjøp av det vi kaller helse- og sosialtjenester. EØS-avtalen står dermed ikke i veien for denne reservasjonsadgangen.

Adgangen til å reservere konkurranser er ikke ubetinget. Vilklårene følger av rettspraksis fra EU-domstolen. Utfordringen er at rettspraksis ikke tydelig avklarer hvordan reservasjonsvilkårene skal forstås. Dermed er det uklart hva som skal til for at oppdragsgivere lovlig skal kunne gjennomføre en reservert anskaffelse.

Oslo tingrett har i sin dom fra desember 2023 i Stendi-saken lagt en streng tolkning av reservasjonsvilkårene til grunn. Oslo kommune har valgt å anke dommen, og saken skal opp til behandling i Borgarting lagmannsrett i november. Lagmannsretten kan legge en annen og mindre streng forståelse til grunn for tolkningen av reservasjonsvilkårene. Dette vil kunne åpne for mer bruk av reservasjonsadgangen. En tydeliggjøring av reservasjonsvilkårene fra EU-domstolen og EFTA-domstolen vil øke rettsikkerheten ytterligere.

De regionale helseforetakene er pålagt å reservere konkurranser om anskaffelser av spesialisthelsetjenester for ideelle organisasjoner når de rettslige vilklårene er oppfylt. De er selvstendige rettssubjekter og må selv vurdere om vilklårene for reservasjon er oppfylt. Jeg vet at departementene og helseregionene våre følger nøye med på rettsutviklingen. Jeg har tillit til at helseregionene klarer å ta gode beslutninger om gjennomføringen av anskaffelser, i tråd med både de politiske føringene fra departementet og hensynet til å sikre et godt og forsvarlig tilbud til pasientene.

Seher Aydar (R) [12:00:50]: Det er vanskelig å forstå hvorfor regjeringen har en regjeringsplattform hvis alt skal overlates til helseforetakene og styrene der. Jeg har lyst til å sitere høringsinnspillet fra LO og Fagforbundet til Nasjonal helse- og samhandlingsplan:

«Kommersielle aktører er svært pågående for å fortrenge ideelle aktører, blant annet gjennom å skape usikkerhet om lovligheten av å reservere kontrakter for ideelle aktører.»

Videre:

«Selv Helse Sør-Øst RHF har gitt et bidrag som svekker ideelles posisjon, basert på et høyst diskutabelt rettslig grunnlag, noe Fagforbundets ansatterepresentant i styret påpekte i en protokolltilførsel. Det er viktig at departementet mer aktivt følger opp

det klart uttalte målet fra regjeringen om å styrke bruken av handlingsrommet i EØS-avtalen.»

Og de avslutter med at denne utviklingen utgjør en trussel mot bevaring og styrking av fellesskapets helse-tjenester. Kommer regjeringen til å lytte til fagbevegelsen om at det er departementet som skal ha ansvar for å bruke handlingsrommet i EØS-avtalen?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:01:50]: Her tror jeg vi må rydde litt i sysakene. I oppdraget regjeringen gir til helseregionene, står det at man skal ha et godt samarbeid med ideelle, og helseregionene har tidligere gjennomført anbudskonkurranser om kjøp av tjenester fra ideelle leverandører, med godt utfall. Så jeg deler ikke helt beskrivelsen.

Det er lovene som er vedtatt i denne sal, som legger ansvaret til helseregionene når de skal ut og kjøpe tjenester. Da må det følge de lovene som Stortinget har lagt. Departementet gir oppdrag, og så langt så har vi konkrete eksempler på at helseregionene nettopp har gjort det de har fått i oppdrag, nemlig å søke godt og forpliktende samarbeid med ideelle leverandører.

Seher Aydar (R) [12:02:49]: Sist jeg sjekket, hadde Fagforbundet orden i sysakene sine, og de har også ganske god kontroll på både hvordan helsetjenestene våre fungerer, og hva slags adgang som finnes. De har, så vidt jeg vet, også ganske god kontroll på hva regjeringsplattformen åpner for.

Men dette spørsmålet handler egentlig om hvorvidt regjeringen og Helse- og omsorgsdepartementet er villig til å bruke og tydeliggjøre handlingsrommet i EØS-avtalen, sånn at det ikke blir enda et vedtak om at det er rettslig uavklart om helseforetakene har adgang til å reservere anbud for ideelle. Det er egentlig det spørsmålet handler om. Skal den uklarheten gjøre at flere kommersielle får muligheten til å skvise ut ideelle?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:03:30]: Det er ikke regjeringens mål i det hele tatt, og både departementet og helseregionene følger nøye med på rettsutviklingen her. Jeg har tillit til at helseregionene vil ta gode beslutninger når de skal gjennomføre anskaffelser som er i tråd med de politiske føringene som kommer både fra Hurdalsplattformen og i de årlige oppdragene.

Presidenten [12:03:53]: Då går me til spørsmål 3.

Spørsmål 3

Presidenten [12:03:56]: Dette spørsmålet, frå representanten Bjørnar Moxnes til utanriksministeren, vil verta svara på av klima- og miljøministeren på vegner av utanriksministeren, som er bortreist.

Bjørnar Moxnes (R) [12:04:15]: «EUs energikommissær Kadri Simson har i et brev til regjeringen varslet mottiltak dersom Norge ikke innfører fjerde energimarkedspakke innen midten av august. Utenriksministeren har i Nationen sagt at «I prinsippet kan det komme sanksjoner mot andre deler av avtalen, men jeg tror vi skal finne ut av det».

Kan EU ifølge EØS-avtalen tilsidesette andre vedlegg av avtalen enn den uenigheten angår, og hva slags sanksjoner er det i så fall snakk om?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:05:00]: EUs energikommissær, Kadri Simson, etterlyser i et brev til energiministrene i EØS-/EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein innlemmelse av fornybardirektivet fra 2018 i EØS-avtalen. Simson skriver i samme brev at EU vil vurdere hvilke tiltak de må sette inn for å sikre integriteten til det indre markedet dersom fornybardirektivet for 2018 ikke snarlig innlemmes i EØS-avtalen.

Gjennom EØS-avtalen er Norge folkerettslig forpliktet til å innlemme EØS-relevant EU-regelverk så snart som mulig i tid etter at EU har vedtatt det. Dette er for å sikre at regelverket til enhver tid er harmonisert i hele EØS-området. At EU etterlyser framdrift på det EØS-relevante fornybardirektivet fra 2018, er i og for seg derfor forståelig.

Regjeringen arbeider aktivt for å redusere EØS-eterslepet, sammen med våre EØS-/EFTA-partnere, og vi er i dialog med EU. Vi har en felles interesse for at det indre markedet fungerer best mulig, og at aktører i EØS møter likest mulig rammevilkår. Det skaper forutsigbarhet og trygghet, også for norske aktører.

Vårt fokus når det gjelder innlemmelse av fornybardirektivet fra 2018, er å ivareta norske interesser og sikre at viktige særegenheter i det norske energisystemet blir tatt hensyn til. Vi har god dialog med EU om det. EØS-avtalen er utformet med sikte på at partene skal komme til enighet om nye felles regler, og ved uenighet om innlemmelse av en ny rettsakt i EØS-avtalen fastsetter artikkel 102 regler om hvordan det skal håndteres. Artikkelen slår fast at partene skal bestrebe seg på å løse konflikten og begrense skadevirkningene i så stor grad som mulig, og partene har en seks måneders frist til å finne en løsning. Dersom partene ikke blir enige, og dersom EØS-komiteen ikke treffer beslutning om noe annet, vil den berørte delen av EØS-avtalen midlertidig settes ut av kraft.

Når det gjelder fornybardirektivet av 2018, vil den berørte delen av EØS-avtalen være vedlegg 4, om energi, hvor fornybardirektivet av 2009 er innlemmet. Vi har så langt ikke opplevd en situasjon hvor deler av EØS-avtalen settes ut av kraft, og det er derfor ikke gitt hva som vil bli de konkrete konsekvensene om partene ikke skulle bli enige om innlemmelse av en ny rettsakt i EØS-avtalen.

Bjørnar Moxnes (R) [12:07:27]: Jeg vil takke for svaret. Det er helt korrekt at dette reguleres av EØS-avtalen artikkel 102. Hvis det ikke blir enighet om å innføre en endring av et vedlegg til EØS-avtalen, kan det vedlegget settes ut av spill av EU. Det er helt krystallklart at det ikke finnes noen adgang for EU til å rette andre sanksjoner mot Norge om vi reserverer oss. Det er heller ikke ulovlig å reservere seg. Reservasjonsretten er altså en del av EØS-avtalen og var også en sentral del av innsalget av denne avtalen da den i sin tid ble innført i Norge, fra bl.a. Arbeiderpartiet. Jeg registrerer at statsråden bekrefter at det ikke er hjemmel eller grunnlag for det som Barth Eide sa til Nationen: at i prinsippet kan det komme sanksjoner mot andre deler av avtalen. Er Bjelland Eriksen enig i at det å ikke bruke kort nok tid på å innlemme nye direktiver, ikke er å reservere seg mot direktivet?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:08:37]: For det første: Jeg ønsker ikke å spekulere i hvilke områder som eventuelt rammes av at vi ikke innlemmer dette regelverket. Jeg forholder meg til at det er EØS-relevant, og at vi har en forpliktelse til å følge det opp på en klok og fornuftig måte.

Når vi gjennomfører eller følger opp EØS-relevant regelverk, jobber vi alltid grundig med det ut fra en norsk kontekst, i tråd med det som er norske interesser, for å sørge for at gjennomføringen skjer på en måte som er god for Norge. Da forholder vi oss i og for seg til våre egne tidsfrister, og at vi skal gjøre den grundige og skikkelige jobben som trengs, før vi eventuelt implementerer et regelverk – ikke til uttalelsene fra en avis eller nødvendigvis et brev fra en EU-kommissær i seg selv. Det er det regjeringen er opptatt av når vi skal følge opp dette regelverket på en grundig og god måte, i tråd med det som er norske interesser.

Bjørnar Moxnes (R) [12:09:39]: Dette er viktig, for det handler om norsk selvvråderett, om at EU ikke skal tilta seg ytterligere overstyring av oss i strid med EØS-avtalen. Det som har kommet fra energikommissær Kadri Simson, er etter vår vurdering et forsøk på en mer autoritær overstyring av Norge, i strid med til og med EØS-avtalen, med alt den har av demokratiske mangler som ligger innebygget i avtalen. Derfor er det viktig at regjeringen er helt krystallklar på at EU ikke har anledning til å innføre sanksjoner eller straff mot Norge på andre deler av avtalen enn det som kan være berørt av det vi eventuelt reserverer oss mot. For denne pakkens del kan vi da i verste fall oppleve at EU setter ACER ut av spill. Det er et resultat som jeg tror at mange i Norge for så vidt ikke vil ha store problemer med. Er da statsråden enig i at det er viktig å være tydelig her av hensyn til norsk suverenitet og selvvråderett?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:10:46]: Norge er alltid tydelig med tanke på norsk suverenitet og selvvråderett og at det er vi som har en forpliktelse til å gjennomføre det arbeidet som trengs for å innlemme EØS-relevant regelverk.

Som jeg sa tydelig i svaret mitt i stad, er det i og for seg forståelig at EU-kommissæren etterlyser framdriften på et EØS-relevant fornybardirektiv fra 2018. Det er i og for seg greit nok at EU skriver at de eventuelt vurderer hvilke tiltak de må sette inn for å sikre integriteten, men det er norske myndigheter som har ansvar for å følge dette opp. Vi følger den tidsplanen som trengs for at vi skal gjøre det på en grundig og skikkelig måte.

Jeg er usikker på referansen til ACER, som for øvrig ikke kan fatte vedtak direkte overfor Norge, men her har regjeringen et godt arbeid for å følge opp dette på en skikkelig og grundig måte, i tråd med norske interesser.

Presidenten [12:11:48]: Då går me til spørsmål 9.

Spørsmål 9

Presidenten [12:11:50]: Dette spørsmålet, frå representanten Sofie Marhaug til energiministeren, vil verta svara på av klima- og miljøministeren på vegner av energiministeren, som er bortreist.

Sofie Marhaug (R) [12:11:59]: «På spørsmål fra avisen Nationen om innføringen av fjerde energimarkedspakke, etter fremleggelsen av EØS-utredningen, svarte utenriksministeren: «Det er riktig at Norge har utsatt dette lenge, så vi vil jo jobbe for det. Det er energiministeren som har hovedansvar for dette, men ja, det er intensjonen.» Tidligere har regjeringens svar på spørsmål om fjerde energimarkedspakke vært at den er til vurdering. Nå ser det ut til at regjeringen har bestemt seg.

Deler statsråden denne oppfatningen?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:12:35]: La meg få lov til å begynne med å presisere en ikke uvesentlig detalj i spørsmålet til representanten Marhaug. Spørsmålet utenriksministeren ble stilt, var: «EU har satt en frist til 13. august for å innføre fornybardirektivet. Vil regjeringen gjøre det?» Han svarte altså ikke på spørsmål om fjerde energimarkedspakke, men om fornybardirektivet.

Med fjerde energimarkedspakke menes de delene i ren energi-pakken som er knyttet til kraftmarkedet, altså energimarkedsdirektivet, elektrisitetsforordningen og ACER-forordningen. Disse delene erstatter regelverk i den tredje energimarkedspakken, av 2009. Disse delene

av regelverket er ikke nevnt i saken som representanten viser til.

Ren energi-pakken omfatter også en rekke andre rettsakter om bl.a. fornybar energi og energieffektivisering. Det er per nå ikke fattet vedtak om innlemmelse av regelverket i ren energi-pakken i EØS-komiteen.

EØS-avtalen er svært viktig for norsk industri og norske arbeidsplasser. Et velfungerende energisamarbeid med EU er også i Norges interesse. Regjeringen jobber aktivt for å fremme norske interesser innenfor rammene av avtalen.

Fornybar energi er et viktig satsingsområde både i Norge, i EU og i samarbeidet vårt med EU. Regjeringen er innstilt på at vi skal jobbe videre med å redusere ettersepet når det gjelder innlemmelse av rettsaktene om energi sammen med våre EFTA-partnere og i dialog med EU-siden. Samtidig skal vi ivareta viktige hensyn som råderett over naturressurser, kontroll med utbygging av kraftproduksjon og strømmnett, beredskap i kraftsektoren, mv. Dette er viktige hensyn som regjeringen vektlegger i vurderingen av EUs energiregelverk.

Det er viktig at vi har god forståelse for hvordan regelverket virker inn på det norske energisamarbeidet. Vi må sørge for at norske interesser blir ivaretatt på en god måte. Dette er et pågående arbeid, der regjeringen jobber grundig og skikkelig.

Sofie Marhaug (R) [12:14:33]: Statsråden prøver å ta meg i en slags feil, men det er ingenting feil i spørsmålet mitt. Fornybardirektivet er en del av fjerde energimarkedspakke eller ren energi-pakken. Det er en del diskusjon om hvilken versjon av fornybardirektivet man eventuelt skal innlemme, om det er den nyeste versjonen, sånn som det har blitt uttalt til Energi og Klima fra departementets side, men som Barth Eide har sagt til samme nettsted bare er en diskusjon.

Poenget er at spørsmålet om fornybardirektivet selvfølgelig er relevant for hvordan Norge forholder seg til fjerde energimarkedspakke. Det har vært veldig varierende og blandede signaler fra regjeringen på dette punktet. Støre har tidligere i dag sagt at vi forholder oss ikke til denne fristen. Marit Arnstad har sagt at Senterpartiet nekter å gi etter for EU, og Senterparti-leder Slagsvold Vedum har sagt det samme. Spørsmålet er: Har Barth Eide eller Slagsvold Vedum rett?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:15:38]: Jeg er usikker på hva representanten mener var uklart med regjeringens holdning til dette regelverket. Vi følger opp de brevene som vi får av EU, på en god måte, men på vår måte, i tråd med det som er norske interesser. Det at EU-kommissæren varsler og etterlyser oppfølging av arbeidet med dette spesifikke direktivet, er i og for seg – som jeg også svarte på forrige spørsmål – for-

ståelig, gitt at det er EØS-relevant, men det er Norge som følger opp hvordan dette eventuelt skal innlemmes i Norge, og hvordan vi skal håndtere det i tråd med det som er norske interesser. Så vi jobber etter våre tidsfrister. Der jobber vi med å gjennomføre ting på en grundig og skikkelig måte. Det gjør vi når det gjelder dette direktivet, det gjør vi i alle andre saker som vi jobber med i tillegg, og det håndterer vi på en god og trygg måte.

Sofie Marhaug (R) [12:16:36]: Jeg er glad for at både statsråden her og nå og Støre tidligere i dag sier at vi opererer etter egne tidsfrister. Det er ikke sånn at EU kan sette en tidsfrist for oss, selv om de har forsøkt det gjennom dette brevet, som har vakt mye oppsikt, og er grunnlag for konflikt. Det er bra. Det skulle på en måte bare mangle, men det er viktig og bra at regjeringen sier det fra denne talerstolen.

Det jeg derimot lurer på, er: Hva er regjeringens egne tidsfrister? Kommer denne regjeringen til å behandle fjerde energimarkedspakke, de ulike direktivene og forordningene, samlet? Kommer denne regjeringen til å behandle dem stykkevis og delt? Og vil denne regjeringen behandle dem i denne regjeringsperioden, eller skal man gi det på sølvfat til Sveinung Rotevatn og Erna Solberg i neste regjeringsperiode?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:17:40]: Måten vi jobber med ulike typer regelverk på generelt, og i dette tilfellet ren energi-pakken spesielt, er at vi gjennomgår regelverket grundig, vi undersøker innhold og konsekvenser og hvordan – i dette tilfellet – de ulike delene vil virke inn på den norske energisektoren. I det arbeidet gjør vi grundige vurderinger av konsekvensene for Norge og behovet vi har for eventuelle tilpasninger. Når det arbeidet er ferdigstilt, og i de tilfellene man kommer til at dette er EØS-relevant regelverk som skal følges opp, følger vi det opp på en klok og skikkelig måte. Det skal vi gjøre i denne saken, det gjør vi i alle andre saker, og vi kommer selvfølgelig til å involvere Stortinget på riktig måte og på riktig tidspunkt når vi er ferdige med å gjennomføre de vurderingene vi driver med.

Spørsmål 10

Presidenten [12:18:31]: Dette spørsmålet, fra representanten Tobias Drevland Lund til kommunal- og distriktsministeren, er overført til klima- og miljøministeren som rette vedkomande.

Tobias Drevland Lund (R) [12:18:45]: «Nye tall fra Samfunnsøkonomisk analyse, laget for Huseierne, viser at kommunale vanngebyrer i snitt vil øke med 60 pst.

og avløpsgebyrene med 57 pst. de fire neste årene. På toppen av dette kommer EUs fornyede avløpsdirektiv. Hvis det innføres i Norge, risikerer vi en eksplosjon i avgifter. Dette er nemlig et direktiv som ikke er tilpasset norske forhold, med spredt bosetning.

Hva gjør regjeringa konkret for å forhindre en slik avgiftseksplasjon?»

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:19:17]: La meg starte med å takke for et godt spørsmål og så for det første understreke at Norge har et betydelig etterslep i vann- og avløpssektoren. Etterslepet knytter seg både til et utilstrekkelig vedlikeholdt ledningsnett og til et overbelastet avløpsrenseanlegg som ikke oppfyller de rensekravene vi har allerede i dag.

Omtrent to tredjedeler av avløpsrenseanlegg som omfattes av dagens avløpsdirektiv, bryter direktivets rensekraav. Det medfører fare for forurensning av drikkevann og vannforekomster, fare for svikt i forsyningen av drikkevann og utslipp av urensset eller dårlig renset avløpsvann. Den alvorlige miljøtilstanden vi har i Oslofjorden, er ett eksempel på hvor alvorlige konsekvenser dårlig renset avløpsvann kan få. Det er derfor avgjørende å få på plass ulike tiltak på dette området for at vi skal nå miljømålene våre.

Det totale kostnadsbildet består av investeringene for både å ta igjen etterslepet etter dagens regelverk og å gjennomføre nye krav i revidert direktiv. Utgangspunktet er at driften av vann- og avløpstjenestene er et kommunalt ansvar, der finansieringen skal skje av abonnentene gjennom selvkost. De som bruker avløpstjenestene, må betale for dem.

Regjeringen vil tilrettelegge for at kommunene gjør gode investeringer, og at bedre avløpsrensing kommer på plass raskt. Her er vi allerede i gang, og i 2024 bevilget regjeringen 32 mill. kr i tilskudd til kommuner for nitrogenfjerning fra avløpsrenseanlegg i Oslofjordens nedbørsfelt. I tillegg jobber vi med å vurdere ulike virkemidler for raskere oppgradering av avløpsanlegg og ledningsnett nasjonalt. Her spiller statsforvalteren en viktig rolle i å veilede kommunene.

Regjeringen og norske miljømyndigheter har også over tid arbeidet opp mot EUs prosesser med revisjon av avløpsdirektivet. Vi har presset på for norske synspunkter i den politiske behandlingen i EU. Vi har bl.a. arbeidet for å beholde dagens grense for hvilke små tettbebyggelser som vil få krav om sekundærrensing, for Norge er i en særstilling med en langstrakt kyst og spredt bosetting. Det har vi dessverre ikke fått gjennomslag for, men etter behandlingen i Rådet og Parlamentet har EU vedtatt lengre tidsfrister for å innføre kravene.

Vi vil fortsatt jobbe for å ivareta norske interesser i tilknytning til EUs reviderte avløpsdirektiv og vurdere

behovet for tilpasninger til norske forhold. Fram mot formell vedtakelse av direktivet arbeider vi med å skape et best mulig bilde av konsekvensene ved gjennomføring av direktivet i Norge. Særnorske forhold – som lang kystlinje, variert topografi og spredt bosettingsmønster – gjør at gjennomføringen av direktivet vil kreve langiktig planlegging og trinnvis gjennomføring.

Et godt kunnskapsgrunnlag er avgjørende for gjennomføring av revidert direktiv, og det vil jeg jobbe tett og nært sammen med bl.a. kommunene for å sikre at vi har i denne saken.

Tobias Drevland Lund (R) [12:22:05]: Jeg er glad statsråden varslet om et kunnskapsgrunnlag, og jeg er også glad statsråden i likhet med meg er dypt bekymret for Oslofjorden, for å si det sånn. Men likevel: Når kravene til rensing og de skjerpede kravene som kommer gjennom EU, tilsier at man må bygge minst 250 renseanlegg langs kysten, eller bygge dem om, i tillegg til at man vet at det på vann- og avløpsnettet, som statsråden også var inne på, ifølge Norsk Vann er 330 mrd. kr i etterslep, er det et veldig, veldig stort problem.

Dette er innenfor selvkostområdet, så det er til syvende og sist innbyggerne rundt omkring i landets kommuner som får dette lempet over på seg som følge av høyere avgifter og kommunale gebyrer.

Vil statsråden i så måte se på noen insentivordninger for kommunene og forlenge maksimal avskrivings-tid på renseanlegg, eller vil regjeringen komme med en slags spleiseordning sammen med kommunene for å imøtekomme dette veldig store problemet?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:23:07]: Aller først må jeg få lov til å minne representanten på at uansett hvilken reguleringsordning man måtte velge seg – om det var finansiert på en annen måte enn ved selvkostprinsippet – ville det også vært norske innbyggere som betalte for den, for norske innbyggere er også norske skattebetalere. Det er på en måte ingen kvikkfiks knyttet til den store oppgaven vi står overfor i årene framover. Vi må forvente at det kommer til å skje betydelige investeringer, rett og slett fordi vi trenger det. Vi ønsker å gjøre noe med den tilstanden som er mange steder, ikke minst i Oslofjorden, og få fortgang på det arbeidet.

Vi er i gang med et viktig insentivløft knyttet til planleggingsordningen for kommunene rundt Oslofjorden. Den ser vi at mange søker på, og det er jeg veldig glad for. Det bidrar til at man planlegger disse anleggene på en smartere og mer fornuftig måte.

Vi gjennomfører i tillegg et arbeid for å vurdere nasjonale tiltak som kan få fortgang på arbeidet også i andre deler av landet vårt. Det blir det viktig å følge opp.

Tobias Drevland Lund (R) [12:24:09]: Jeg registrerer at statsråden har snakket med Huseierne, som har utarbeidet en veldig nyttig rapport. Den kartleggingen viser at vanngebyrene ifølge dem i gjennomsnitt kan øke med hele 60 pst. fra 2023 til 2027, og at avløpsgebyrene kan øke med i gjennomsnitt 57 pst. fra 2023 til 2027.

Det som er gledelig i denne saken på Huseiernes nettsider, er at statsråden «lover at de kommunale avgiftene ikke skal bli høyere enn husholdningene kan bære».

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvis de kommunale avgiftene ikke skal bli høyere enn det folk kan bære, hvor går den grensen? Hva er det innbyggerne kan bære?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [12:24:55]: Det første vi skal gjøre nå, er at vi fram mot det endelige vedtaket knyttet til revidert avløpsdirektiv skal få en god forståelse for konsekvensene av direktivet for Norge og se på hva Norge må gjøre for å gjennomføre de kravene som ligger der.

I tilknytning til det og det store løftet vi trenger knyttet til denne sektoren i årene framover, har jeg i møte med Huseierne sagt at vi selvfølgelig må sørge for innretninger som gjør at avløpsgebyrene ikke blir høyere enn det husholdningene kan bære, for det er ikke realistisk, og det kommer vi heller neppe til å få med oss norske kommunestyre på. Nøyaktig hvor den grensen går, skal ikke jeg stå her og spekulere i. Det er det mange som vil ha ulike meninger om. Jeg er opptatt av at vi bl.a. bruker det kunnskapsgrunnlaget til å sikre at vi planlegger på en mest mulig rasjonell måte og sørger for at kommuner går sammen der det er mulighet for det, sånn at vi får billigst mulig investeringer og mest mulig vann og avløp for pengene i årene framover.

Spørsmål 11

Geir Jørgensen (R) [12:26:08]: «Det meste av norsk sjømat eksporteres ubearbeidet ut av Norge, uten å skape aktivitet langs fiskemottak og anlegg langs kysten. Man anslår samtidig at norsk rå fisk skaper rundt 20 000 arbeidsplasser innen videreforedling i EU-land. En ubearbeidet laks møter en toll på 2 pst. inn til EU, mens man må betale 13 pst. hvis man røyker den først.

Mener statsråden at EØS-avtalen står i veien for eller styrker muligheten til å skape flere arbeidsplasser innen bearbeiding av fisk i Norge?»

Statsråd Cecilie Myrseth [12:26:48]: Først vil jeg takke for spørsmålet.

I Hurdalsplattformen har regjeringen forankret en målsetting om økt bearbeiding av sjømat her hjemme.

Der slås det også fast at EØS-avtalen ligger til grunn for Norges forhold til Europa.

Fra januar 1999 trådte veterinæravtalen med EU i kraft. Avtalen henger sammen med EØS-avtalen og innebærer at norske næringsaktører er underlagt felles veterinære regler og krav med EU. Mattilsynet håndhever kravene. Uten den avtalen ville norsk sjømat ha blitt behandlet som import fra tredjeland og vært underlagt veterinærkrav og grensekontroll fra EUs side.

I 2023 skrev Mattilsynet ut rundt 89 000 helsesertifikater for sjømatekspert til land utenfor EØS-området. Slike krav bidrar til økte kostnader og økt ressursbruk for næringen. EØS-avtalen er med andre ord av helt avgjørende betydning for tilgangen til vårt desidert viktigste sjømatmarked. Det gir store besparelser for næringen og byråkratiet i Norge og i EU.

Gjennom det indre marked er det videre fri bevegelse av personer, som er sentralt for norsk sjømatindustri tilgang på arbeidskraft. God markedsadgang i EU er av stor betydning for en sjømatnæring som opererer i et globalt marked. Nærmere 60 pst. av eksportverdien for norsk sjømat skriver seg fra eksport til unionen. I fjor beløp dette seg til 100 mrd. kr.

Selv om vi gjennom protokoll 9 til EØS-avtalen og andre avtaler har gode vilkår for hvitfisk, møter fremdeles en rekke produsenter relativt høye tollsatser, bl.a. slik representanten viser til for røkt laks.

I forbindelse med forhandlingene om en ny periode med EØS-midler ble det ført parallelle forhandlinger om markedsadgang for norsk sjømat. Her kom Norge og EU i november i fjor til enighet om en fornyet avtale for markedsadgangen. Avtalen innebærer at flere tollfrie kvoter for viktige produkter blir videreført. EU skal som del av avtalen også åpne for nye tollfrie kvoter, bl.a. for røkt laks.

Når det er sagt, må vi ta inn over oss at norsk sjømatindustri konkurrerer i et globalt råvaremarked. Her spiller tollsatsene en viktig rolle, men det gjør også andre faktorer, som kostnadsnivå ved bearbeiding.

Når det gjelder tollsatser for sjømat, kunne EØS-avtalen vært bedre, særlig for produkter av sild, makrell og for røkt laks. Nettopp derfor er det viktig å benytte de mulighetene som byr seg for bedre vilkår, slik regjeringen har gjort gjennom den nye avtalen med EU om tollfrie kvoter.

Geir Jørgensen (R) [12:29:44]: Jeg takker for svaret.

Rødt deler regjeringens mål om å ha mer videreforedling av fisk her hjemme i Norge, for å unngå at vi blir en råvareleverandør i større grad enn vi er i dag. Hvis man ser på situasjonen på bakken, særlig med den EØS-avtalen som regjeringen hegner om og skryter av, er det sånn at vi har norskeide selskaper som etablerer seg i ut-

landet. Jeg kan ta ett av dem, norskeide Milarex. De driver videreforedling av laks i Polen. De kjøper altså inn formidable 35 000 tonn laks hvert år fra norske lakseoppdrettere. På samme måte er det med Lerøy, som har etablert stor matvareindustri på sitt eget norske råstoff, men plassert det i Sverige nettopp på grunn av disse tollmurene.

Kan man på noen måte hevde at den avtalen som vi har, styrker norsk videreforedling?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:30:49]: Jeg lurer litt på hva som er representantens alternativ her. Om man ikke skulle ha vært med i EØS-avtalen, hva er da alternativet? Skal vi behandles som tredjeland og ha andre restriksjoner som vil gjøre det enda vanskeligere for norsk sjømateksport, og ikke minst for sjømaten generelt?

Jeg, som fiskeri- og havminister, er utrolig opptatt av å få til mer bearbeiding i Norge og sikre flere helårige arbeidsplasser av den fantastiske råvaren som vi har, og det må vi gjøre på mange områder. Én av de tingene vi må gjøre, er å sørge for at vi klarer å få til bedre betingelser. Det gjorde vi da vi forhandlet nå rett før jul, og vi har fått til flere tollfrie kvoter. Det kommer til å ha betydning for norsk sjømat. I tillegg jobber man på ganske mange områder, ikke minst med at man får på plass f.eks. nye handelsavtaler. Det er viktig for sjømat.

Her må man jobbe på flere fronter, men jeg er veldig usikker på hva som egentlig er representantens alternativ, og hvordan det alternativet ville ha sett ut for norsk sjømat.

Geir Jørgensen (R) [12:31:52]: Det er sånn – og det tror jeg alle som følger med i dette, vet – at vi har en handelsavtale med EU å gå tilbake til den dagen vi bestemmer oss for å si opp EØS-avtalen, noe Rødt er veldig for å gjøre. Det er også ett av regjeringspartiene her som har den samme politikken.

Så har det skjedd ting i favør av Norge i forholdet til EU i det siste. Vi har mye sterkere kort på hånda for å sikre norske produkter markedsadgang inn i EU enn noen

gang tidligere, all den tid vi vet at EU i stor grad er avhengig av norsk gass for å få løst energiforsyningen sin og energiproblemet sitt. Uavhengig av om vi er enige om eller uenige om at EØS-avtalen skal bestå eller sies opp: Vil regjeringen bruke den nye situasjonen på energisektoren som gir Norge sterke kort på hånda, til å bedre markedsadgangen for fisk?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:32:56]: Jeg er litt usikker på om jeg helt oppfattet hva som her var spørsmålet til meg som fiskeri- og havminister i det representanten nå kom med. Det jeg kan si, er at regjeringen er veldig opptatt av å utnytte det handlingsrommet som er i EØS-avtalen for å sikre så gode vilkår som mulig for sjømatnæringen i Norge. At vi på den andre siden sikrer at vi har gode rammebetingelser som bidrar til mer industri og arbeidsplasser og til å styrke lokalsamfunnene med den fantastiske sjømaten langs hele kysten vår, er vi også opptatt av.

Samtidig er det sånn at om at man ikke er med i denne avtalen og har den tilgangen som man nå har, har man ikke den muligheten til å forhandle fram de tollfrie kvotene som vi nå allerede har gjort, og da vil det bli vanskelig for norsk sjømatnæring. Det så man ikke minst da man fikk brexit. Vi har jobbet ganske mye nå med å sikre sjømatnæringen gode betingelser, ikke minst når det gjelder veterinærkontroll med Storbritannia.

Presidenten [12:33:56]: Da er sak nr. 2 avslutta.

Sak nr. 3 [12:33:58]

Referat

Presidenten [12:34:00]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Det er ikkje sett, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 12.35.

